

א ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו: א שמות ב, ג, ד ראובן שמעון לוי ויהודה: יששכר זבולן ובנימן: דן ונפתלי גד ואשר: ה, ו ויהי כל-נפש יצאי ירד-יעקב שבעים נפש ויוסף היה במצרים: וימת ז יוסף וכל-אחיו וכל הדור ההוא: ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אתם: ח, ט ויקם מלך-חדש על-מצרים אשר לא-ידע את-יוסף: ויאמר אל-עמו ב הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו: הבה נתחכמה לו פן-ירבה והיה כיתקראנה מלחמה ונוסף גם-הוא על-שנאינו ונלחם-בנו ועלה יא מן-הארץ: וישימו עליו שרי מסים למען ענתו בסבלתם ויכן ערי יב מסכנות לפרעה את-פתם ואת-רעמסס: וכאשר יענו אתו כן ירבה וכן יג יפרץ ויקצו מפני בני ישראל: ויעבדו מצרים את-בני ישראל בפרך: יד וימרו את-חיייהם בעבדה קשה בחמר ובלבנים ובכל-עבדה בשדה טו את כל-עבדתם אשר-עבדו בהם בפרך: ויאמר מלך מצרים למילדת

תרגום אונקלוס

א ואלין שמחת בני ישראל דעאלו למצרים עם יעקב גבר ואנש ביתיה עאלו: ב ראובן שמעון לוי ויהודה: ג יששכר זבולן ובנימן: ד דן ונפתלי גד ואשר: ה והואה כל נפשתיא נפקי ירכא דיעקב שבעין נפשו ויוסף דהוה במצרים: ו ומית יוסף וכל אחוהי וכל דרא ההוא: ז ובני ישראל נפישו ואתילדו וסגיאוו ותקיפו לחדא לחדא ואתמליאת ארעא מנהון: ח וקם מלכא חדתא על מצרים דלא מקיים גזירת יוסף: ט ואמר לעמיה הא עמא בני ישראל סגן ותקפין מנא: י הבו נתחכם להון דלמא יסגון ויהי ארי יערענא קרב ויתוספון אף אנון על סנאנא ויגיוון פנא קרב ויסקון מן ארעא: יא ומניאו עליהון שלטונין מבאשין בדיל לענואיהון בפולחנהון ובנו קרוי בית אוצרי לפרעה ית פיתום וית רעמסס: יב וכמא דמענן להון כן סגן וכן תקפין ועקת למצראי מן קדם בני ישראל: יג ואפלחו מצראי ית בני ישראל בקשיו: יד ואמרו ית חיהון בפולחנא קשיא בטינא ובלבני ובכל פולחנא בחקלא ית כל פולחנהון דאפלחו בהון בקשיו: טו ואמר מלכא דמצרים לחיתא

פירוש רש"י

(א) ואלה שמות בני ישראל. אף על פי שמנאן בחייהם בשמותם חזר ומנאן אחר מיתתם, להודיע חבתם, שנמשלו לכוכבים, שמוציאם ומכניסם במספר ובשמותם, שנאמר 'המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא' (ישעיה טז:כו): (ה) ויוסף היה במצרים. והלא הוא ובניו היו בכלל שבעים, ומה בא ללמדנו? וכי לא היינו יודעים שהוא היה במצרים? אלא להודיע צדקתו של יוסף: הוא יוסף הרועה את צאן אביו, הוא יוסף כשהיה במצרים ונעשה מלך – עומד בצדקו: (ז) וישרצו. שהיו יולדות ששה בכרס אחד: (ח) ויקם מלך חדש. רב ושמואל; חד אמר: חדש ממש, וחד אמר: שנתחדשו גזרותיו: אשר לא ידע. עשה עצמו כאלו לא ידעו: (י) הבה נתחכמה לו. כל 'הבה' לשון הכנה והזמנה לדבר הוא, הזמינו עצמכם לכך: נתחכמה לו. לעם; נתחכם מה לעשות לו. ורבותינו דרשו: נתחכם למושיען של ישראל לדונם במים, ששכר נשבע שלא יביא מבול לעולם [ויג והם לא הבינו שעל כל העולם אינו מביא אבל הוא מביא על

שמות

אז העברית אשר שם האחת שפּרה ושם השנית פועה: ויאמר בילדכן

את העבריות וראיתן על האבנים אם-בן הוא והמתן אתו ואם-בת

הוא וחייה: ותיראן המילדת את האלהים ולא עשו כאשר דבר אליהן

שני

יח מלך מצרים ותחיינ את-הילדים: ויקרא מלך-מצרים למילדת ויאמר

יט להן מדוע עשיתן הדבר הזה ותחיינ את-הילדים: ותאמרן המילדת

אל-פרעה כי לא כנשים המצרית העברית כִּי-חיות הנה בטרם

כ תבוא אלהן המילדת וילדו: וייטב אלהים למילדת וירב העם ויעצמו

כא, כב מאד: ויהי כִּי-יראו המילדת את-האלהים ויעש להם בתים: ויצו

פרעה לכל-עמו לאמר כל-הבן הילוד היארה תשליכו וכל-הבת

תחיון:

תרגום אונקלוס

יהודיתא דשום חדא שפּרה ושום תנייתא פועה: אז ואמר כד תהוין מילדן ית יהודיתא ותחיוין על מתברא אם ברא הוא ותקטלן יתיה ואם ברתא היא תקיימנה: אז ודחילא חיתא מן קדם יי ולא עבדא כמא דמליל עמהון מלכא דמצרים וקיימא ית בניא: יח וקרא מלכא דמצרים לחיתא ואמר להון מא דין עבדתין פתגמא דדין וקיימתין ית בניא: יט ואמרא חיתא לפרעה ארי לא כנשיא מצריתא יהודיתא ארי חכימן אנין עד לא עלת לותהון חיתא ילדן: כ ואוטיב יי לחיתא וסגי עמא ותקיפו לחדא: כא ויהוה כד דחילא חיתא מן קדם יי ועבד להון בתין: כב ופקיד פרעה לכל עמיה לממר כל ברא דיתיליד ליהודאי בנהרא תרמוניה וכל ברתא תקיימו:

פירוש רש"י

(כ) וייטב. היטיב להן. וזה חלוק בתבה שישודה שתי אותיות ונתן לה ו' יו"ד בראשה, כשהיא באה לדבר בלשון 'ויפעל' הוא נוקד את היו"ד בצירי שהוא קמץ קטן, כגון: וייטב אלהים למילדת, 'וירב בבת יהודה' (איכה, קינה כה) – הרבה תאניה. וכן 'ויגל השארית' (דברי הימים כה: מב) דנבוזראדן – הגלה את השארית. 'ויפן זנב אל זנב' (שופטים יב: כז) – הפנה הזנבות זו לזו. כל אלו לשון הפעיל את אחרים; וכשהוא מדבר בלשון 'ויפעל' הוא נקוד בחירק. כגון: 'וייטב בעיניו' (ויקרא ה: ג) – לשון הוטב. וכן 'וירב העם' – רבה העם. 'ויגל יהודה' (מלכים לה: כד) – גלה יהודה. 'ויפן כה וכה' (לקמן פסוק לד) – פנה לכאן ולכאן; ואל תשיבני: וילך, וישב, וירד, ויצא, לפי שאינן מגזרתן של אלו, שהרי היו"ד יסוד בהן: ילך, ישב, ירד, יצא, היו"ד אות שלישית בו: וייטב אלהים למילדת. מה היא הטובה? (כא) ויעש להם בתים. בתי כהנה ולויה ומלכות, שקרויין 'בתים' – 'לבנות את בית ה' ואת בית המלך' (מלכים ה: ה). כהנה ולויה – מיוכד, ומלכות – ממרים, כדאיתא במסכת סוטה (א:): (כב) לכל עמו. אף עליהם גזר. יום שנולד משה אמרו לו אצטגנינו: 'היום נולד מושיען ואין אנו יודעים אם ממצרים אם מישראל, ורואין אנו שסופו ללקות במים'. לפיכך גזר אותו היום אף על המצרים, שנאמר 'כל הבן הילוד' ולא נאמר 'כל הבן הילוד לעברים'. והם לא היו יודעים שסופו ללקות על מי מריבה:

שפּרה. זו יוכבד. על שם שמשפּרת את הילד: פועה. זו מרים, שפועה ומדברת והוגה לילד, כדרך הנשים המפסות תינוק הבוכה: פועה. לשון צעקה, כמו 'כילדה אפעה' (ישעיה יז: יז): (טז) בילדכן. כמו בהולידכן: על האבנים. מושב האשה היולדת, ובמקום אחר קורו 'משבר' (שם יד: כז); וכמוהו 'עשה מלאכה על האבנים' (ירמיה ט: כד) – מושב כלי אמונות יוצר חרש: אם בן הוא וגו'. לא היה מקפיד אלא על הזכרים, שאמרו לו אצטגנינו שעתידות לילד בן המושיע אותם: וחייה. ותחיינ את הילדים. מספקות להם מזון. תרגום הראשון 'קיימא' והשני 'וקיימתין'. לפי שלשון עברי לנקבות רבות, תבה זו וכיוצא בה משמשת לשון 'פעלו' ולשון 'פעלתן'. כגון: 'ותאמרן איש מצרי' (לקמן פסוק מא) – לשון עבר, כמו 'ויאמרו' לזכרים; 'ותדברנה בפיהם' (ירמיה כז: יז) – לשון דברתן, כמו 'ותדברו' לזכרים; וכן 'ותחללנה אתי אל עמי' (יחזקאל ו: ג) – לשון עבר חללתן, כמו 'ותחללו' לזכרים: (יט) כי חיות הנה. בקיאות במילדות, תרגום מילדות – 'חיתא'; ורבותינו דרשו: הרי הן משולות כחיות השדה, שאינן צריכות מילדת; והיכן משולות לחיות? 'גור אריה' (בראשית מג: ט), 'זאב יטרף' (שם כז), 'בכור שורו' (דברים כז: יז), 'אילה שלחה' (בראשית מג: כא). ומי שלא נכתב בו, הרי הכתוב כללן, 'ויברך אותם' (שם כח), ועוד כתיב, 'מה אמך לביא' (יחזקאל י: כז):

א כג, כד וילך איש מבית לוי ויקח את בת-לוי: ותהר האשה ותלד בן ותרא ג ב שמות
 כה אתו כי-טוב הוא ותצפנהו שלשה ירחים: ולא-יכלה עוד הצפינו
 ותקח-לו תבת גמא ותחמרה בחמר ובזפת ותשם בה את-הילד ותשם
 כו, כז בסוף על-שפת היאר: ותתצב אחתו מרחק לדעה מה-יעשה לו: ותרד
 בת-פרעה לרחץ על-היאר ונערתייה הלכת על-יד היאר ותרא
 כח את-התבה בתוך הסוף ותשלח את-אמתה ותקחה: ותפתח ותראהו
 את-הילד והנה-נער בכה ותחמל עליו ותאמר מילדי העברים זה:
 כט ותאמר אחתו אל-בת-פרעה האלף וקראתי לך אשה מינקת מן
 ל העברית ותינק לך את-הילד: ותאמר-לה בת-פרעה לכי ותלך העלמה
 לא ותקרא את-אם הילד: ותאמר לה בת-פרעה היליכי את-הילד הזה
 לב והינקהו לי ואני אתן את-שכרך ותקח האשה הילד ותניקהו: ויגדל

תרגום אונקלוס

כג ואזל גוברא מדבית לוי ונסיב ית בת לוי: כד ועדיאת אתתא וילידת בר וחזת יתיה ארי טב הוא ואטמרתיה תלתא ירחין: כה ולא יכילת עוד לאטמרותיה ונסיבת ליה תיבתא דגומא וחפתה בחימרא ובזפתא ושויאת בה ית רביא ושויאתה ביערא על כיה נהרא: כו ואתעתדת אחתיה מרחיק למדע מא יתעביד ליה: כז ונחתת בת פרעה למסחי על נהרא ועולימתה מהלכן על כיה נהרא וחזת ית תיבתא בגו יערא ואושיטת ית אמתה ונסיבתה: כח ופתחת וחזת ית רביא והא עולימא בכי וחסת עלוהי ואמרת מבני יהודאי הוא דין: כט ואמרת אחתיה לכת פרעה האיזיל ואקרי לך אתתא מינקתא מן יהודיתא ותוניק לך ית רביא: ל ואמרת לה בת פרעה איזילי ואזלת עולימתא וקרת ית אמיה דרביא: לא ואמרת לה בת פרעה הליכי ית רביא הדין ואוניקיהו לי ואנא אפיין ית אגריך ונסיבת אתתא רביא ואוניקתיה: לב ורבא פירוש רש

(כג) ויקח את בת לוי. פרוש היה ממנה מפני גזרת פרעה לייג וחזר ולקחה, וזהו 'וילך' שהלך בעצת בתו, שאמרה לו 'גזרתך קשה משל פרעה', אם פרעה גזר על הזכרים ואתה גם כן על הנקבות. והחזירה ועשה בה לקיחת שניים. ואף היא נהפכה להיות נערה. ובת מאה ושלשים שנה היתה, שנולדה בבואם למצרים בין החומות. ומאתים ועשר נשתהו שם, וכשיצאו היה משה בן שמונים שנה. אם כן כשנתעברה ממנו היתה בת מאה ושלשים, וקורא אותה 'בת לוי': (כד) כי טוב הוא. כשנולד נתמלא הבית כלו אורה: (כה) ולא יכלה עוד הצפינו. שמנו לה המצריים מיום שהחזירה; והיא ילדתו לששה חדשים ויום אחד, שהילדת לשבעה יולדת למקטעין, והם בדקו אחריה לסוף תשעה: גמא. 'גמי' כלשון משנה ובלעז יונקו, ודבר רך הוא ועומד בפני רך ובפני קשה: בחמר ובזפת. זפת מבחוץ וטיט מבפנים, כדי שלא יריח אותו צדיק ריח רע של זפת: ותשם בסוף. הוא לשון אגם, רושי"ל בלעז, ודומה לו 'קנה וסוף קמלו' (ישעיה ז: לו):

מפתח סדרי התנך

יראת שמים המשפיעה על התנהגות האדם הירא מצויינת כאן אצל המיילדות וגם בעדות יוסף על עצמו, בשבתו כמשנה למלך מצרים את-האלהים אני ירא (בראשית ראש סדר לה). נחמיה מתפלל ליראת שמים לפני פנייתו המסוכנת למלך בבל אנא ה' תהי נא אונג-קשבת אל-תפלת עבדך ואל-תפלת עבדך החפצים ליראה את-שמך והצליתיה-נא לעבדך היום ותנהו לרחמים לפני האיש הזה (עזרא הא) ובתהלים (ראש סדר טז) ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל-עשיהם תהלתו עמדת לעד. ועל כן פונה המשורר לכולם יברכנו אלהים ויראו אותו כל-אפסי-ארץ (תהלים טא):

א

הַיֵּלֶד וּתְבֹאֵהוּ לְבֵת-פְּרַעֲה וַיְהִי-לָהּ לְבֶן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר כִּי

שמות

לֹא מִן-הַיָּמִים מִשִּׁיתָהוּ: וַיְהִי | בַּיָּמִים הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל-אֶחָיו וַיֵּרָא

שלישי

לָהּ בְּסִבְלָתָם וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרִי מִכָּה אִישׁ-עֲבָרִי מֵאֶחָיו: וַיִּפֶּן כָּה וְכָה וַיֵּרָא כִּי

לֹא אֵין אִישׁ וַיִּךְ אֶת-הַמִּצְרִי וַיִּטְמְנֵהוּ בַּחֹל: וַיֵּצֵא בַּיּוֹם הַשְּׁנִי וַהֲנֶה

לֹא שְׁנֵי-אֲנָשִׁים עֲבָרִים נֹצִים וַיֹּאמֶר לְרָשָׁע לָמָּה תִּכָּה רַעְדָּ: וַיֹּאמֶר מִי שְׁמֶךָ

לְאִישׁ שֶׁר וְשֹׁפֵט עָלֵינוּ הִלְהַרְגָנִי אַתָּה אָמַר כְּאֲשֶׁר הִרְגָת אֶת-הַמִּצְרִי

לֹא וַיֵּרָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אָכֵן נֹדַע הַדָּבָר: וַיִּשְׁמַע פְּרַעֲה אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה

וַיִּבְקֹשׁ לַהֲרֹג אֶת-מֹשֶׁה וַיִּבְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פְרַעֲה וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ-מִדְיָן

לֹא וַיֵּשֶׁב עַל-הַבְּעָר: וַלְכֹהֵן מִדְיָן שֶׁבַע בָּנוֹת וַתְּבֹאֵנָה וַתְּדַלְּנָה וַתִּמְלֶאנָה

לֹט אֶת-הָרֶהָטִים לְהַשְׁקוֹת צֹאן אֲבִיהֶן: וַיָּבֹאוּ הָרָעִים וַיִּגְרְשׁוּם וַיִּקָּם מֹשֶׁה

תרגום אונקלוס

רְבִיא וְאִתִּיתִיָּה לְבֵת פְּרַעֲה וַהֲנֶה לָהּ לְבָר וַקְרֵאת שְׁמִיָּה מֹשֶׁה וְאָמַרְת אָרִי מִן מִיָּא שְׁחֻלְתִּיָּה: לֹא וַהֲנֶה בַּיּוֹמִיָּא הָאֵנּוֹן וַרְבָּא מֹשֶׁה וַנִּפְק לֹת אַחֻוּהִי וַחֲזָא בְּפֻלְחָנְהוֹן וַחֲזָא גְבַר מִצְרִי מַחִי לְגִבְר יְהוּדִי מֵאֶחָוִיהִ: לֹא וְאִתְפְּנִי לְכָא וּלְכָא וַחֲזָא אָרִי לִית אָנֶשׁ וּמַחֲא יֵת מִצְרָאָה וְטַמְרִיָּה בְּחֻלָּא: לֹא וַנִּפְק בַּיּוֹמָא תַנְיָנָא וְהָא תְרִין גּוֹבְרִין יְהוּדָאִין נִצְן וְאָמַר לְחִיבָא לְמָא אֶת מַחִי לְחִבְרָד: לֹא וְאָמַר מִן שׁוּיָד לְגִבְר רַב וְדִיין עֲלָנָא הִלְמַקְטִילִי אֶת אָמַר כְּמָא דְקַטְלָתָא יֵת מִצְרָאָה וְדַחִיל מֹשֶׁה וְאָמַר בְּקוּשְׁטָא אִתְדַע פְּתַגְמָא: לֹא וַשְׁמַע פְּרַעֲה יֵת פְּתַגְמָא הָדִין וּבְעָא לְמַקְטִיל יֵת מֹשֶׁה וְעִרַק מֹשֶׁה מִן קְדָם פְּרַעֲה וַיְתִיב בְּאֶרְעָא דְמִדְיָן וַיְתִיב עַל בִּירָא: לֹא וַלְרְבָא דְמִדְיָן שֶׁבַע בָּנִין וְאִתְאַה וְדִלְאָה וּמִלְאָה יֵת רְטִיא לְאַשְׁקָאָה עֲנָא דְאַבְוֵהוֹן: לֹט וְאִתּוּ רַעֲיָא וְטַרְדּוֹנִין וְקָם מֹשֶׁה

פירוש רש"י

הָאִישׁ לְבִיתוֹ וַהֲרָגִישׁ בְּדָבָר, וּכְשֶׁרָאָה אוֹתוֹ מִצְרִי שֶׁהָרָגִישׁ בְּדָבָר הָיָה מִכָּהוּ וְרוֹדְהוּ כָּל הַיּוֹם: (לֹא) וַיִּפֶּן כָּה וְכָה. רָאָה מָה עָשָׂה לוֹ בְּבִית וּמָה עָשָׂה לוֹ בַּשָּׂדֶה; וּלְפִי פִשּׁוּטוֹ כְּמִשְׁמַעוֹ: וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ. עֲתִיד לְצֹאת מִמֶּנּוּ שְׁיִתְגִּיר: (לֹא) שְׁנֵי אֲנָשִׁים עֲבָרִים. דָּתֵן וְאַבְרָם, הֵם שֶׁהוֹתִירוּ מִן הַמֶּן: נֹצִים. מְרִיבִים: לָמָּה תִּכָּה. אֵף עַל פִּי שְׁלֹא הִכָּהוּ, נִקְרָא רָשָׁע בְּהֶרֶם יָד: רַעְדָּ. רָשָׁע כְּמוֹתָד: (לֹא) מִי שְׁמֶךָ לְאִישׁ. וַהֲנֶה עוֹדָד נַעַר: הִלְהַרְגָנִי אַתָּה אָמַר. מִכָּאן אָנוּ לְמִדִּים, שֶׁהָרָגוּ בְּשֵׁם הַמִּפְרָשׁ: וַיֵּרָא מֹשֶׁה. כְּפִשּׁוּטוֹ; וּמִדְרָשׁוֹ: דָּאָג לוֹ עַל שֶׁרָאָה בִּישְׂרָאֵל רָשָׁעִים דִּלְטוֹרִין. אָמַר: מַעֲתָה שְׁמָא אֵינָם רְאוּיִין לְהִגָּאֵל: אָכֵן נֹדַע הַדָּבָר. כְּמִשְׁמַעוֹ; וּמִדְרָשׁוֹ: נֹדַע לִי הַדָּבָר שֶׁהִיִּיתִי תָמָה עָלָיו: מָה חָטָאוּ יִשְׂרָאֵל מִכָּל שֶׁבַעִים אֲמוֹת לְהִיּוֹת נִרְדִּים בַּעֲבוּדַת פָּרָד? אָבֵל רוֹאָה אֲנִי שֶׁהֵם רְאוּיִים לְכָד: (לֹא) וַיִּשְׁמַע פְּרַעֲה. הֵם הִלְשִׁינוּ עָלָיו: וַיִּבְקֹשׁ לַהֲרֹג אֶת מֹשֶׁה. מִסְרֵו לְקוֹסְטִינֶר לְהָרְגוֹ, וְלֹא שֶׁלֹּטָה בּוֹ הִתְרַב, הוּא שֶׁאָמַר מֹשֶׁה 'וַיִּצְלָנִי מִתְּרַב פְּרַעֲה' (לִקְמֵן יִדִּי): וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ מִדְיָן. נִתְעַכֵּב שָׁם, כְּמוֹ 'וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב' (בְּרֵאשִׁית ל"א: א): וַיֵּשֶׁב עַל הַבְּעָר. לְשׁוֹן יִשְׁכָּה, לְמַד מֵיעֲקֹב שֶׁנִּזְדַּג לוֹ זְוִיגוֹ מִן הַבְּעָר: (לֹא) וַלְכֹהֵן מִדְיָן. רַב שְׂבָהֵן, וּפֶרֶשׁ לוֹ מַעֲבֻדָּה זָרָה וְנִדְוָהוּ מֵאֲצֻלָּם: אֶת הָרֶהָטִים. אֶת בְּרוֹכוֹת מְרוֹצוֹת הַיָּמִים הַעֲשׂוּיוֹת בְּאֶרֶץ: (לֹט) וַיִּגְרְשׁוּם. מִפְּנֵי הַנִּדְוָה:

(לֹא) מִשִּׁיתָהוּ. כְּתַרְגוּמוֹ 'שְׁחֻלְתִּיָּה', הוּא לְשׁוֹן הוֹצָאָה בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי 'כְּמִשְׁחַל בִּינְתָא מִחֻלָּא'; וּבְלִשׁוֹן עֲבָרִי 'מִשִּׁיתָהוּ' לְשׁוֹן הַסִּירוֹתִיו, כְּמוֹ 'לֹא יָמוּשׁ' (יְהוֹשֻׁעַ א': ח), 'לֹא מָשׁוּ' (בְּמִדְבָר יג: ל), כֶּךָ חִבְרוּ מִנְחָם. וְאֲנִי אוֹמֵר שְׁאִינוּ מִמִּחְבֶּרֶת 'מִשׁ' וְ'יָמוּשׁ', אֲלֵא מִגְזֵרֶת 'מֹשֶׁה', וּלְשׁוֹן הוֹצָאָה הוּא. וְכֵן 'יָמִשְׁנִי מִמִּים רַבִּים' (שְׁמוּאֵל ל"ג: ג). שְׁאֵלוּ הָיָה מִמִּחְבֶּרֶת 'מִשׁ', לֹא יִתְכֵן לוֹמַר 'מִשִּׁיתָהוּ', אֲלֵא 'הַמִּשִּׁיתָהוּ' כְּאֲשֶׁר יֹאמַר מִן 'קָם' – הַקִּמְתִּי, וּמִן 'שָׁב' – הִשְׁיבְתִּי, וּמִן 'בָּא' – הִבִּיאתִי. אוֹ 'מִשִּׁיתָהוּ' כְּמוֹ 'וּמִשִּׁיתִּי אֶת עֶזְרָן הָאֶרֶץ' (תְּרִי עֲשֵׂה, זְכִירָה טו: מִד). אָבֵל 'מִשִּׁיתִּי' אֵינוֹ אֲלֵא מִגְזֵרֶת תִּכָּה שֶׁפֻּעַל שָׁלָה מִיָּסֵד בְּה"א בְּסוֹף הַתִּכָּה. כְּגוֹן: מֹשֶׁה, בָּנָה, עָשָׂה, צוּה, פָּנָה, כְּשִׁיבּוֹא לוֹמַר בָּהֶם 'פֻּעַלְתִּי' תִּבָּא הַיּוֹ"ד בְּמָקוֹם ה"א כְּמוֹ עֲשִׁיתִי, בְּנִיתִי, פְּנִיתִי, צוּיתִי: (לֹא) וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה. וְהֵלֵא כְּכָר כְּתַב 'וַיִּגְדַּל הַיֵּלֶד' (לְעִיל פִּסּוּק ל"ב)? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי אֲלֵעָא: הָרֵאשׁוֹן – לְקוֹמָה, וְהַשְּׁנִי – לְגִדְלָה, שֶׁמִּנְהוּ פְּרַעֲה עַל בִּיתוֹ: וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם. נִתֵּן עֵינָיו וְלָבּוֹ לְהִיּוֹת מִצַּר עָלֵיהֶם: אִישׁ מִצְרִי. נִוְגֵשׁ הָיָה מִמֶּנָּה עַל שׁוֹטְרֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיָה מִעֲמִידֵם מְקוֹרוֹת הַגְּבֵר לְמִלְאכְתָּם: מִכָּה אִישׁ עֲבָרִי. מְלָקָה וְרוֹדְהוּ; וּבַעֲלָה שֶׁל שְׁלוֹמִית בֵּת דְּבָרִי הָיָה, וְנִתֵּן עֵינָיו בָּהּ, וּבִלְיָלָה הַעֲמִידוֹ וְהוֹצִיאָו מִבֵּיתוֹ וְהוּא חֲזוֹר וְנִכְנָס לְבֵית וּבָא עַל אִשְׁתּוֹ, כְּסִבּוּרָה שֶׁהוּא בַּעֲלָה. וְחֲזוֹר

אֶמַּלְכָהּ וְיִשְׁקָהּ אֶת-צֹאנֶיהָ: וּתְבֵאנָה אֶל-רְעוּאֵל אַבְיָהָן וַיֹּאמֶר מְדוּעַ
מִהֲרִיתָ בָּא הַיּוֹם: וַתֹּאמֶרְךָ אִישׁ מִצְרֵי הִצִּילָנוּ מִיַּד הָרָעִים וְגַם-דָּלָה דָּלָה
לָנוּ וַיִּשְׁקָה אֶת-הַצֹּאן: וַיֹּאמֶר אֶל-בְּנֹתָיו וַאֲיוֹ לָמָּה זֶה עֲזַבְתֶּן אֶת-הָאִישׁ
קִרְאֵן לוֹ וַיֹּאכֶל לֶחֶם: וַיֹּאֵל מֹשֶׁה לְשֹׁבֹת אֶת-הָאִישׁ וַיִּתֵּן אֶת-צִפְרָה
בְּתוֹ לְמוֹשֶׁה: וַתֵּלֶד בֶּן וַיקְרָא אֶת-שְׁמוֹ גִּרְשֹׁם כִּי אָמַר גֵּר הָיִיתִי בְּאַרְץ

נִכְרִיָּה:

וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הֵהֱם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֹּאנְחוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מִן־ד' מו
הָעֲבֹדָה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שׁוֹעַתָם אֶל־הָאֱלֹהִים מִן־הָעֲבֹדָה: וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים
אֶת־נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־בְּרִיתוֹ אֶת־אֲבֹרָהֶם אֶת־יִצְחָק וְאֶת־יַעֲקֹב:
ז מו, א וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע אֱלֹהִים: וּמֹשֶׁה הָיָה רַבִּיעִי ד'
רָעָה אֶת־צֹאן יִתְרוֹ חֲתָנוֹ כֹּהֵן מִדִּיָּן וַיִּנְהֲג אֶת־הַצֹּאן אַחֲרֵי הַמִּדְבָּר וַיָּבֹא
ב' אֶל־הָר הָאֱלֹהִים חֲרֹבָה: וַיֵּרָא מֶלֶאךָ יְהוָה אֵלָיו בַּלְבֹּת־אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה

תרגום אונקלוס

וּפְּרָקֵינוּ וְאִשְׁקֵי יֵת עֲנֵהוּ: מִ וְאַתָּה לֹוֹת רְעוּאֵל אֲבוּהוֹן וְאָמַר מִדִּין אוֹחִיתִין לְמִיתִי יוֹמָא דִּין: מָא וְאַמְרָא גּוּבְרָא מִצְרָאָה שִׁיזְבְּנָא מִידָא דְרַעֲיָא וְאַף מִדְּלָא דְלֵא לָנָא וְאִשְׁקֵי יֵת עֲנָא: מִבִּ וְאָמַר לְבִנְתִּיה וְאָן הוּא לְמָא דִּנֵּן שְׂבָקְתִין יֵת גּוּבְרָא קֶרֶן לִיה וְיִיכּוֹל לְחֻמָּא: מִגּוּ וְצִבִּי מִשָּׁה לְמֵתֵב עִם גּוּבְרָא וְיִהֵב יֵת צְפוּרָה בְּרִתִּיה לְמִשָּׁה: מִזִּ וְיִלִּידֵת בֵּר וְקֶרָא יֵת שְׁמִיה גְּרִשׁוּם אֲרִי אָמַר דִּיר הוּיִתִּי בְּאַרְע נּוֹכְרָאָה: מִחִ וְהוּהָ בְּיוֹמָא סְגִיאֲיָא הָאֲנּוֹן וּמִית מִלְכָּא דְּמַצְרִים וְאַתָּאֲנָחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן פּוֹלְחָנָא דְּהוּהָ קָשִׁי עֲלֵיהוֹן וְזַעֲיָקוּ וְסִלִּיקַת קְבִילַתְהוֹן לְקָדָם יֵי מִן פּוֹלְחָנָא: מִזִּ וְשִׁמְעֵ קָדָם יֵי יֵת קְבִילַתְהוֹן וּדְכִיר יֵי יֵת קִימִיה דְּעָם אֲבִרָהּ דְּעָם יִצְחָק וְדָעָם יַעֲקֹב: מִזִּ וְגַלִּי קָדָם יֵי שְׁעִבּוּדָא דְּבִנֵּי יִשְׂרָאֵל וְאָמַר בְּמִימְרֵיהָ לְמַפְרָקְהוֹן יֵי: א וּמִשָּׁה הוּהָ רַעֲיָ יֵת עֲנָא דִּיתֵרוּ חֲמוּהִי רַבָּא דְּמִדִּין וְדִבֵּר יֵת עֲנָא לְאַתֵּר שְׁפֵר רַעֲיָא לְמַדְבָּרָא וְאַתָּא לְטוּרָא דְּאַתְגָּלִי עֲלוּהִי יִקְרָא דִּי לְחוּרְבִּ: ב וְאַתְגָּלִי מִלְּאכָא דִּי לִיה בְּשִׁלְחוּכִית אִישְׁתָּא מִגּוּ אֲסָנָא

פירוש רשי

(מב) לָמָּה זֶה עֲזַבְתָּן. הַפִּיר בּוֹ שֶׁהוּא מִזְרְעוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהַמִּים עֹלִים לִקְרֹאתוֹ: וַיֹּאכֵל לֶחֶם. שְׂמָא יִשָּׂא אַחַת מִכֶּם. כִּמָּה דָּאֵת אָמַר: 'כִּי אִם הִלָּחֵם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל' (בראשית ל"ה:): (מג) וַיֹּאֲלֵ. כִּתְרָגוּמוֹ, וְדוּמָּה לוֹ 'הוֹאֵל נָא וְלִין' (שופטים י"ב:ל"ב) 'וְלוֹ הוֹאֲלָנוּ' (יהושע ד"ח) 'הוֹאֲלֵתִי לְדִבֵּר' (בראשית ט"ז:כז). וּמִדְרָשׁוֹ: לְשׁוֹן אֱלֹהִים, נִשְׁבַּע לוֹ שֶׁלֹּא יִזְוֶה מִמֶּדִּין כִּי אִם בְּרִשְׁוֹתוֹ: (מה) וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם. שֶׁהָיָה מִשָּׁה גֵר בְּמִדְיָן, וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם' וְהִצְרִיכוּ יִשְׂרָאֵל לְתִשְׁוּעָה. 'וּמִשָּׁה הָיָה רָעָה וְגוֹ' (לקמן ב:א) וּבִאֵת תִּשְׁוּעָה עַל יָדוֹ, וּלְכֹךְ נִסְמְכוּ פִּרְשֵׁי הַלֵּל: וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם. נִצְטָרַע, וְהָיָה שׁוֹחֵט תִּינוּקוֹת יִשְׂרָאֵל

בפסוקים מה-מו מודגש שהזעקה לה' היא תנאי לישועה ויזעקו... וישמע אליהם את-נאקתם, וכך גם בראש סדר ג בתהלים ה' הושיעה המלך לעננו ביום-קראנו. היציאה מהשיעבוד וירושת הארץ, הגאולה השלמה, היא בזכות ברית אבות. אצלנו נאמר ויזכר אליהם את-בריתו את-אברהם את-יצחק ואת-יעקב, וכך גם בראש סדר ג' ביהושע נאמר ויתן ה' לישראל את-כל-הארץ אשר נשבע לתת לאבותם וירשוה וישבו בה: וינח ה' להם מסכב ככל אשר-נשבע לאבותם...

סדר כ' מתאר את מידתו של הקדוש-ברוך-הוא לסייע למעונים ולחלשים. מידתו כמגן ומושיע מודגשת בראשי הסדרים בסדרת 'ויצא' [בראשית כז, כח, כט]. הפטרת סדר כ' פותחת בתיאור הקדוש-ברוך-הוא כְּרֹעֶה עֶדְרוֹ יִרְעֶה בְּזֶרְעוֹ יִקְבֹּץ טְלָאִים וּבְחִיקוֹ יִשָּׂא עֲלֹת נִהָל (ישעיה טז:יא). את ראש הסדר ומִשֶׁה הָיָה רֹעֶה דרש רבי תנחומא כמבחנו: אמר לו הקדוש-ברוך-הוא: נמצאת נאמן על הצאן, אני אמסור לך את צאני. וכך פייט רבי ינאי: זִמְנָתוֹ צֹאן לְהִנְהִיג // חִיילִי צֹאן אָדָם הָיוֹת מְנַהִיג. ובהמשך על פי ההפסטה: יְהִי חֲסוֹף יָדָךְ / וְאֶסּוֹף צֹאן יָדְךָ. אשרינו שזכינו. גם עדות עמוס על עצמו ויקחני ה' מאחרי הצאן ויאמר אלי ה' לך הנבא אל-עמי ישראל, נבחרה לפתוח ראש סדר, והיא פותחת את סדר ח' בתרי עשר.

ב וַיֵּרָא וַהֲנֵה הַסֵּנֶה בַּעַר בָּאֵשׁ וַהֲסֵנָה אֵינֶנּוּ אֲכָלִי: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶסְרֶה־נָּא
 ד וַאֲרָאָה אֶת־הַמֶּרְאָה הַגָּדֹל הַזֶּה מִדּוּעַ לֹא־יִבְעַר הַסֵּנֶה: וַיֵּרָא יְהוָה כִּי סָר
 לְרֹאוֹת וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הֲנִנִי:
 ה וַיֹּאמֶר אֶל־תִּקְרַב הֵלֶם שֶׁל־נַעֲלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה
 ו עומד עָלָיו אֲדַמַּת־קֹדֶשׁ הוּא: וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֱלֹהֵי אֲבִיךָ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם
 אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב וַיִּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יָרָא מִהֵבִיט אֶל־הָאֱלֹהִים:
 ז וַיֹּאמֶר יְהוָה רָאֵה רְאִיתִי אֶת־עַנְי עַמִּי אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם וְאֶת־צַעֲקָתָם
 ח שְׁמַעְתִּי מִפְּנֵי נַגְשָׁיו כִּי יִדְעָתִי אֶת־מַכְאֹבָיו: וְאַרְדֹּד לְהַצִּילוֹ | מִיַּד מִצְרַיִם
 וְלִהְיוֹתָם מִן־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶל־אָרֶץ טוֹבָה וְרַחֲבָה אֶל־אָרֶץ זִבְתַּחֲלָב
 ט וּדְבָשׁ אֶל־מָקוֹם הַכִּנְעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַחִזִּי וְהַיְבוֹסִי: וְעַתָּה
 הִנֵּה צַעֲקַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלָי וְגַם־רְאִיתִי אֶת־הַלֶּחֶץ אֲשֶׁר מִצְרַיִם
 י לֹחֲצִים אֹתָם: וְעַתָּה לָכֵה וְאַשְׁלַחְךָ אֶל־פְּרֹעֶה וְהוֹצֵא אֶת־עַמִּי
 יא בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָאֱלֹהִים מִי אֲנֹכִי כִּי אֵלֶּךָ
 יב אֶל־פְּרֹעֶה וְכִי אוֹצִיא אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: וַיֹּאמֶר כִּי־אֶהְיֶה עִמָּךְ

תרגום אונקלוס

וְחָזָא וְהָא אֲסִנָּא בַּעַר בְּאִישְׁתָּא וְאֲסִנָּא לִיתְהוּי מִתְאַכִּיל: ג וַאֲמַר מֹשֶׁה אֶתְפַּנִּי כַּעַן וְאַחֲזִי יֵת חֲזוֹנָא רַבָּא הָדִין
 מֵא דִין לֹא מִתּוֹקֵד אֲסִנָּא: ד וְחָזָא יִי אֲרִי אֶתְפַּנִּי לְמַחֲזִי וְקָרָא לִיה יִי מִגּוֹ אֲסִנָּא וַאֲמַר מֹשֶׁה וַאֲמַר הָאֲנָא:
 ה וַאֲמַר לֹא תִקְרַב הֵלָכָא שְׂרִי סִינָךְ מֵעַל רַגְלֶךָ אֲרִי אֶתְרָא דְאֵת קָאִים עֲלוּהִי אֶתְר קִדִּישׁ הוּא: ו וַאֲמַר אֲנָא אֱלֹהָא
 דְּאַבְרָהָם אֱלֹהִיהָ דְּאַבְרָהָם אֱלֹהִיהָ דְּיִצְחָק וְאֱלֹהִיהָ דְּיַעֲקֹב וְכַבְשָׁנוֹן מֹשֶׁה לְאַפּוּהִי אֲרִי דְחִיל מְלֹאסְתַּכְלָא בְּצִית יִקְרָא דִּיִּי:
 ז וַאֲמַר יִי מִגְלָא גְלִי קְדָמִי שְׁעָבוֹד עַמִּי דְּבִמִּצְרַיִם וְיֵת קְבִילְתְּהוֹן שְׁמִיעַ קְדָמִי מִן קִדָּם מִפְּלַחֲהוֹן אֲרִי גְלִי קְדָמִי
 ח כִּיבִיהוֹן: ח וְאַתְגְּלִיתִי לְשִׁיזְבוֹתְהוֹן מִיָּדָא דְּמִצְרַאִי וְלֹאסְקוֹתְהוֹן מִן אֶרֶצָא הַהִיא לְאֶרֶץ טָבָא וּפְתִיָא לְאֶרֶץ עֲבָדָא
 חֲלָב וּדְבָשׁ לְאַתְר כְּנַעֲנָא וְחִתָּאִי וְאַמּוֹרָאִי וּפְרִזָּאִי וְחִזָּאִי וְיִבּוֹסָאִי: ט וְכַעַן הָא קְבִילְתָּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲלֵת לְקִדָּמִי וְאַף גְּלִי
 קְדָמִי דּוּחָקָא דְּמִצְרַאִי דְּחִקִּין לְהוֹן: י וְכַעַן אֵיתָא וְאַשְׁלַחְךָ לְוֹת פְּרֹעֶה וְאַפִּיק יֵת עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: יא וַאֲמַר
 מֹשֶׁה קְדָם יִי מִן אֲנָא אֲרִי אֵיזִיל לְוֹת פְּרֹעֶה וְאַרִי אִפִּיק יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: יב וַאֲמַר אֲרִי יְהִי מִימְרִי בְּסַעֲדָךְ

פירוש רש"י

אֲכָל. נֶאֱכָל, כְּמוֹ 'לֹא עָבַד בָּה' (דברים טז:יז), 'אֲשֶׁר
 לָקַח מִשֶּׁם' (בראשית ג:ב): (ג) אֶסְרֶה נָּא. אֲסוּרָה
 מִכָּאן לְהִתְקַרֵּב שָׁם: (ה) שֶׁל. שְׁלֹף וְהוֹצֵא, כְּמוֹ
 'וְנָשַׁל הַבְּרָזֵל' (דברים טז:לד) 'כִּי יִשָּׁל זִיתְךָ' (דברים
 כב:מ): אֲדַמַּת קֹדֶשׁ הוּא. הַמָּקוֹם: (ז) כִּי יִדְעָתִי אֶת
 מַכְאֹבָיו. כְּמוֹ 'וַיִּדַּע אֱלֹהִים' (לעיל א:יז). כְּלוּמָר,
 כִּי שְׁמַתִּי לֵב לְהִתְבּוֹנֵן וְלִדְעוֹת אֶת מַכְאֹבָיו
 וְלֹא הִעֲלַמְתִּי עֵינִי לְאַטֵּם אֶזְנִי מִצַּעֲקָתָם:
 (י) וְעַתָּה לָכֵה וְאַשְׁלַחְךָ אֶל פְּרֹעֶה. וְאֵם תֹּאמַר
 מֵה תּוֹעִיל? – 'וְהוֹצֵא אֶת עַמִּי' יוֹעִילוֹ דְּבָרֶיךָ
 וְתוֹצִיאֵם מִשָּׁם: (יא) מִי אֲנֹכִי. מֵה אֲנִי חֹשֵׁב לְדַבֵּר
 עִם הַמְּלָכִים?: וְכִי אוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְאַף אִם
 חֹשֵׁב אֲנִי, מֵה זָכוֹ יִשְׂרָאֵל שִׁיעֶשֶׂה לָּהֶם נֹס
 וְאוֹצִיאֵם מִמִּצְרַיִם? (יב) וַיֹּאמֶר כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ.
 הַשִּׁיבוֹ עַל רָאוֹן רָאוֹן וְעַל אַחֲרוֹן אַחֲרוֹן,
 שְׁאִמְרַת 'מִי אֲנֹכִי כִּי אֵלֶּךָ אֶל פְּרֹעֶה' – לֹא שֶׁלֶךְ

דברי ה' בפסוק ז כאן: רָאֵה רְאִיתִי אֶת־עַנְי עַמִּי אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם הֵם הַפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה בָּה אֲנִי נִקְרָאִים עִם ה'!

ב

שמות

וְזֶה-לְךָ הָאוֹת כִּי אֲנֹכִי שִׁלַּחְתִּיךָ בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת-הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן
 יג אֶת-הָאֱלֹהִים עַל הַהָר הַזֶּה: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָאֱלֹהִים הֲנֵה אֲנֹכִי בֹא
 יד אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתִּי לָהֶם אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם שִׁלַּחְנִי אֵלֵיכֶם וְאָמְרוּ-לִי
 טו מַה-שְּׁמוֹ מָה אָמַר אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-מֹשֶ�ה אֱהִיָּה אֲשֶׁר אֱהִיָּה
 טז וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֱהִיָּה שִׁלַּחְנִי אֵלֵיכֶם: וַיֹּאמֶר עוֹד אֱלֹהִים
 אֶל-מֹשֶ�ה כֹּה תֹאמַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם
 ז' אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב שִׁלַּחְנִי אֵלֵיכֶם זֶה-שְּׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר
 טז דֹּר: לָךְ וְאֶסְפַּתְּ אֶת-זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם
 נִרְאָה אֵלַי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב לֵאמֹר פֶּקֶד פְּקָדָתִי אֶתְכֶם
 יז וְאֶת-הָעֲשׂוֹי לָכֶם בְּמִצְרַיִם: וְאָמַר אֲעֲלֶה אֶתְכֶם מֵעֵנִי מִצְרַיִם אֶל-אֶרֶץ
 הַכְּנַעֲנִי וְהַחֲתִי וְהָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִי וְהַחֲזִי וְהַיְּבוּסִי אֶל-אֶרֶץ זִבְתַּח חִלָּב
 יח וּדְבַשׁ: וְשָׁמְעוּ לְקֹלְךָ וּבָאתָ אֵתָּה וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל-מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְאָמַרְתֶּם
 אֵלָיו יְהוָה אֱלֹהֵי הָעִבְרִיִּים נִקְרָה עָלֵינוּ וְעַתָּה נִלְכֶּה-נָא דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת

חמישי ה

תרגום אונקלוס

וְדִין לָךְ אֵתָּה אֲרִי אֲנִי שִׁלַּחְתִּיךָ בְּאִפְקוּתֶךָ יְת עָמָא מִמִּצְרַיִם תַּפְלִחוּן קָדָם יְיָ עַל טוֹרָא דְדִין: יג וְאָמַר מֹשֶ�ה קָדָם יְיָ
 הָא אֲנִי אֵתִי לֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִימַר לְהוֹן אֱלֹהָא דְאַבְרָהָם שִׁלַּחְנִי לְוִתְכוֹן וְיִימְרוּן לִי מִן שְׁמִיָּה מָא אִימַר לְהוֹן:
 יד וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶ�ה אֱהִיָּה אֲשֶׁר אֱהִיָּה וְאָמַר כְּדִין תִּימַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֱהִיָּה שִׁלַּחְנִי לְוִתְכוֹן: טו וְאָמַר עוֹד יְיָ לְמֹשֶ�ה
 כְּדִין תִּימַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהָא דְאַבְרָהָם אֱלֹהֵיָּה דְאַבְרָהָם אֱלֹהֵיָּה דִּיִּצְחָק וְאֱלֹהֵיָּה דִּיִּעֲקֹב שִׁלַּחְנִי לְוִתְכוֹן
 דִּין שְׁמִי לְעֹלָם וְדִין דִּיכְרִנִּי לְכָל דֹּר וְדֹר: טז אִיזִיל וְתַכְנוּשׁ יְת סְבִי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן יְיָ אֱלֹהָא דְאַבְרָהָם אֱלֹהֵיָּה דִּי
 אֱלֹהֵיָּה דְאַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב לְמִימַר מְדַכָּר דְּכִינָא יְתָכוֹן וְיִת דְאַתְעֲבִיד לְכוֹן בְּמִצְרַיִם: יז וְאָמַרְתִּי אֲסִיק יְתָכוֹן
 מִשְׁעָבוֹד מִצְרַיִם לְאֶרֶץ כְּנַעֲנָי וְחַתָּאִי וְאֱמֹרָאִי וְפִרְזָאִי וְחֻזָּאִי וְיְבוּסָאִי לְאֶרֶץ עֲבָדָא חִלָּב וּדְבַשׁ: יח וְיִקְבְּלוּן מִנָּךְ וְתִיתִי
 אֵת וְסְבִי יִשְׂרָאֵל לֹת מַלְכָּא דְּמִצְרַיִם וְתִימְרוּן לִיהּ יְיָ אֱלֹהָא דִּיהוּדָאִי אֲתָקְרִי עָלְנָא וְכַעַן גִּיזִיל כַּעַן מִהֲלָךְ תִּלְתָּא

פירוש רש"י

(יג) אֱהִיָּה אֲשֶׁר אֱהִיָּה. 'אֱהִיָּה' עִמָּם בְּצִרָה זֹ, 'אֲשֶׁר אֱהִיָּה' עִמָּם בְּשִׁעְבוֹד שְׁאָר מַלְכֵיכוֹת. אָמַר
 לְפָנָיו: 'רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מָה אֲנִי מְזַכֵּיר לָהֶם צִרָה
 אַחֲרֵת, דִּים בְּצִרָה זו!' אָמַר לוֹ: 'יָפָה אָמַרְתָּ 'כֹּה
 תֹּאמַר וְגו'' (טו) זֶה שְׁמִי לְעֹלָם. חֶסֶד ו'ו', לוֹמַר
 הַעֲלִימָהוּ שֶׁלֹּא יִקְרָא כְּכַתְּבוּ: וְזֶה זִכְרִי. לְמַדּוֹ הֵיאָךְ
 נִקְרָא. וְכֵן דָּוִד הוּא אוֹמֵר 'ה' שְׁמִי לְעוֹלָם ה' זִכְרִי
 לְדֹר וָדֹר' (תהלים סדר יח פסוק נז, מְזִמּוֹר קִלֵּב שֶׁלֹּא פִסּוּק יג):
 (טז) אֵת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל. מִיַּחֲדִים לִישִׁיבָה, וְאִם
 תֹּאמַר זִקְנִים סֵתָם – הֵיאָךְ אֶפְשָׁר לוֹ לְאַסֵּף זִקְנִים

מפתח סדרי התנ"ך

שמואל הנביא מבהיר: כִּי לֹא-יֵטֵשׁ ה' אֶת-עַמּוֹ בְּעִבּוֹר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוֹאִיל ה' לַעֲשׂוֹת אֶתְכֶם לֹו לְעָם: פסוק זה נקבע
 כראש סדר ז' בספרו.
 הוֹאִיל פְּרוּשׁוֹ נִשְׁבַּע מְרֻצָּנוֹ וּמִבְחִירוֹ. וּכְדִבְרֵי רִשִׁי כֵּאֵן (א:מג) וַיֹּאֲלֵ. כְּתַרְגוּמוֹ. [וְצִבִּי מִשֶּׁה]... וּמִדְרָשׁוֹ לְשׁוֹן אֱלֹהִי,
 נִשְׁבַּע לוֹ....
 אֵת דְּבָרֵי אַבְרָהָם אֵל ה': הִנֵּה-נָא הוֹאֲלִתִּי לְדִבֵּר אֵלֶיךָ... (בראשית טו:כז) מִפְּרֵשׁ רִשִׁי שֶׁם כְּפִי הַתַּרְגוּם כֵּאֵן:
 הוֹאֲלִתִּי. רְצִיתִי, כְּמוֹ וַיֹּאֲלֵ מֹשֶׁה.

שמות

יט ימים במדבר ונזבחה ליהוה אלהינו: ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך
 כ מצרים להלך ולא ביד חזקה: ושלחתי את-ידלי והפיתי את-מצרים בכל
 כא נפלאתי אשר אעשה בקרבם ואחרי-כן ישלח אתכם: ונתתי את-חן
 כב העם-הזה בעיני מצרים והיה כי תלכון לא תלכו ריקם: ושאלה אשה
 משכנתה ומגרת ביתה כלי-כסף וכלי זהב ושמלת ושמלתם על-בניכם
 כג ועל-בנותיכם ונצלתם את-מצרים: ויען משה ויאמר והן לא יאמינו לי
 כד ולא ישמעו בקלי כי יאמרו לא-נראה אליך יהוה: ויאמר אליו יהוה
 כה מזה [מה-זה] בידך ויאמר מטה: ויאמר השליכוהו ארצה וישלכוהו ארצה
 כו ויהי לנחש וינס משה מפניו: ויאמר יהוה אל-משה שלח ידך ואחז
 כז בזנבו וישלח ידו ויחזק-בו ויהי למטה בכפו: למען יאמינו כי-נראה
 כח אליך יהוה אלהי אבתם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב: ויאמר

תרגום אונקלוס

יומין במדברא ונדבח קדם יי אלהנא: יט וקדמי גלי ארי לא ישבוק יתכון מלפא דמצרים למיזל ולא מן
 קדם דחיליה תקיף: כ ואשלח ית מחת גבורתי ואמחי ית מצראי בכל פרישתי דאעביד ביניהון ובתר פן
 ישלח יתכון: כא ואתינ ית עמא הדין לרחמין בעיני מצראי ויהי ארי תהכון לא תהכון ריקנין: כב ותשאל
 אתתא משיבכתה ומקריבת ביתה מגין דכסף ומגין דזהב ולבושין ותשון על בניכון ועל בנתכון ותרוקנון
 ית מצרים: כג ואתיב משה ואמר והא לא יהימנון לי ולא יקבלון מני ארי יימרון לא אתגלי לך יי: כד ואמר ליה
 יי מא דין בידך ואמר חוטרא: כה ואמר רמוהי לארעא ורמחי לארעא והוה לחויא וערק משה מן קדמוהי:
 כו ואמר יי למשה אושיט ידך ואחיד בדנפיה ואושיט ידיה ואתקיף ביה והוה לחוטרא בידיה: כז בדיל
 דיהימנון ארי אתגלי לך יי אלהא דאבהתהון אלהיה דאברהם אלהיה דיצחק ואלהיה דיעקב: כח ואמר

פירוש רש"י

(יט) לא יתן אתכם מלך מצרים להלך. אם אין אני
 מראה לו ידי החזקה. כלומר, כל עוד שאין אני
 מודיעו ידי החזקה לא יתן אתכם להלך: לא יתן.
 'לא ישבוק', כמו 'על פן לא נתתיך' (בראשית יז:
 'ולא נתנו אלהים להרע עמדי' (שם כט:ה), וכלן
 לשון נתינה הם; ויש מפרשים: 'ולא ביד חזקה' ולא
 בשביל שידו חזקה, כי מאז אשלח את ידי
 'והפיתי את מצרים וגו' (פסוק כ), ומתרגמין אותו
 'ולא מן קדם דחיליה תקיף'. משמו של רבי יעקב
 ברבי מנחם נאמר לי: (כב) ומגרת ביתה. מאותה
 שהיא גרה אתה בבית: ונצלתם. כתרגומו
 'ותרוקנון'; וכן 'וינצלו את מצרים' (לקמן ט:ח),
 'וינצלו בני ישראל את עדים' (לקמן כה:כז), והנו"ן
 בו יסוד; ומנחם חפרו במחברת צד"י עם 'וינצל'
 אלהים את מקנה אביכם' (בראשית כט:י) 'אשר הוציל'
 אלהים מאבינו' (שם יד) ולא יאמנו דבריו, כי אם לא
 היתה הנו"ן יסוד והיא נקודה בחירק, לא תהא
 משמשת בלשון 'ופעלתם' אלא בלשון
 'ונפעלתם', כמו 'ונסחתם מעל האדמה' (דברים
 כב:ט), 'ונתתם ביד אויב' (ויקרא כב:כג) 'ונגפתם לפני'
 אביכם' (שם שם:טו) 'ונתכתם בתוכה' (יחזקאל יג:ו)
 'ואמרתם נצלנו' (ירמיה ד:לט), לשון נפעלנו. וכל

נו"ן שהיא באה בתבה לפרקים ונופלת ממנה,
 כנו"ן של נו"ף, נושא, נותן, נושך, כשהיא
 מדברת לשון 'ופעלתם' תנקד בשבא בחטף, כגון
 'ונשאאתם את אביכם' (בראשית מ:לו) 'ונתתם להם את
 ארץ הגלעד' (במדבר כט:כט) 'ונמלתם את בשר
 ערלתכם' (בראשית יד:יא). לכך אני אומר שזאת,
 הנקודה בחירק, מן היסוד היא, ויסוד שם דבר
 'נצול', והוא מן הלשונות הכבדים, כמו דבור,
 כפור, למוד, כשידבר בלשון 'ופעלתם' ינקד
 בחירק, כמו 'ודברתם אל הסלע' (במדבר יז:לה)
 'וכפרתם את הבית' (יחזקאל כה:י), 'ולמדתם אתם
 את בניכם' (דברים יז:י): (כד) מזה [מה-זה] בידך. לכך
 נכתב תבה אחת, לדרש: מזה שבידך אתה חיב
 ללקות, שחשדת בכשרים. ופשוטו: כאדם שאומר
 לחברו: מודה אתה שזו שלפניך אכן היא? אומר
 לו: הן, אומר לו: הריני עושה אותה עץ: (כה) ויהי
 לנחש. רמז לו שספר לשון הרע על ישראל [ויג]
 באמרו 'לא יאמינו לי' ותפש אמנותו של נחש:
 (כו) ויחזק בו. לשון אחיזה הוא; והרבה יש במקרא
 'ויחזיקו האנשים בידו' (בראשית טז:טז), 'והחזיקה
 במבשיו' (דברים כט:ט), 'והחזיקת בזקנו' (שמואל י:מא)
 – כל לשון 'חזוק' הדבוק לבי"ת לשון אחיזה הוא:

ב

שמות

יְהוָה לוֹ עוֹד הִבָּא־נָא יָדְךָ בְּחִיקְךָ וַיָּבֵא יְדוֹ בְּחִיקוֹ וַיּוֹצֵאֵה וַהֲנֵה יְדוֹ
כט מְצַרְעֶת כְּשִׁלְגָה: וַיֹּאמֶר הָשֵׁב יָדְךָ אֶל-חִיקְךָ וַיֵּשֶׁב יְדוֹ אֶל-חִיקוֹ וַיּוֹצֵאֵה
ל מִחִיקוֹ וַהֲנֵה-שָׁבָה כְּבָשָׂרוֹ: וַהֲיֵה אִם-לֹא יֵאֱמִינוּ לָךְ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקָל
לא הָאֵת הָרֵאשׁוֹן וַהֲאֱמִינוּ לְקָל הָאֵת הָאַחֲרוֹן: וַהֲיֵה אִם-לֹא יֵאֱמִינוּ גַם
לשני האתות האלה ולא ישמעו לְקָלְךָ וּלְקַחְתָּ מִמִּימֵי הַיָּאֵר וּשְׁפַכְתָּ
לב הַיִּבְשָׁה וַהֲיִו הַמַּיִם אֲשֶׁר תִּקַּח מִן-הַיָּאֵר וַהֲיִו לָדָם בַּיּוֹמָה: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
אֶל-יְהוָה בִּי אֲדֹנָי לֹא אִישׁ דְּבָרִים אֲנִכִּי גַם מִתְּמוֹל גַּם מִשְׁלָשׁ גַּם מֵאִז
לג דְּבַרְךָ אֶל-עַבְדְּךָ כִּי כְבֹּד-פָּה וְכְבֹּד לְשׁוֹן אֲנִכִּי: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו מִי
שֵׁם פֶּה לְאָדָם אוֹ מִי-יִשְׁוֹם אֵלִים אוֹ חֵרֶשׁ אוֹ פֶקֶח אוֹ עוֹר הֲלֹא אֲנִכִּי
לד, לה יְהוָה: וְעַתָּה לָךְ וְאֲנִכִּי אֶהְיֶה עִם-פִּיךָ וְהוֹרִיתִיךָ אֲשֶׁר תִּדְבֹּר: וַיֹּאמֶר בִּי
לו אֲדֹנָי שְׁלַח-נָא בְיָד-תְּשֻׁלָּח: וַיַּחֲרָאֵף יְהוָה בְּמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶהְרֶן

תרגום אונקלוס

יְיָ לִיה עוֹד אֲעִיל כְּעַן יָדְךָ בְּעֻטְפֶּךָ וְאֲעִיל יְדִיה בְּעֻטְפִיה וְאֶפְקֶה וְאֶפְקֶה מִעֻטְפִיה וְהָא תִּבְתּ הָוֹת כְּבָשָׂרִיה: ל וַיְהִי אִם לֹא יִהְיֶמְנוּ לָךְ וְלֹא יִקְבְּלוּ לְקָל אֶתָּא קְדָמָה וַיְהִימְנוּ לְקָל אֶתָּא בְּתִרְאָה: לֹא וַיְהִי אִם לֹא יִהְיֶמְנוּ אֶף לְתִרִין אֶתָּא הָאֲלִין וְלֹא יִקְבְּלוּ מִנָּךְ וְתִסָּב מִמִּיא דְּבִנְהָרָא וְתִישׁוּד לִיבְשָׂתָא וַיְהוֹן מִיא דְּתִסָּב מִן נִהָרָא וַיְהוֹן לְדָמָא בַּיּוֹמָה: לֹא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קְדָם יְיָ בְּכַעַן יְיָ לֹא גָבַר דְּמִלוּל אֲנָא אֶף מִקְדָּמוֹהִי אֶף מִעֵדֵן דְּמִלִּילְתָּא עִם עַבְדְּךָ אֲרִי יְקִיר מִמֶּלֶל וְעַמִּיק לִישָׁן אֲנָא: לֹא וַיֹּאמֶר יְיָ לִיה מִן שׁוּי פִּמָּא לְאִנְשָׁא אוֹ מִן שׁוּי אֱלִימָא אוֹ חֵרֶשׁ אוֹ פֶתִיחָא אוֹ עוֹרִיא הֲלֹא אֲנָא יְיָ: לֹא וְכַעַן אֲיִזִּיל וּמִימֵרִי יְהִי עִם פִּמָּךְ וְאֶלְפָנְךָ דְּתִמְלִיל: לֹא וַיֹּאמֶר בְּכַעַן יְיָ שְׁלַח כְּעַן בְּיָד מִן דְּכָשֵׁר לְמִשְׁלַח: לו וְתִקִּיף רִוְגָזָא דִּי בְּמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶהְרֶן פִּירוּשׁ רָשִׁי

גְּדֻלָּה עַל אֶהְרֶן אַחִיו שֶׁהָיָה גָדוֹל הֵימָנוּ, וְנָבִיא הָיָה, שְׁנֵאמַר [הֲלֹא אֶהְרֶן אַחִיךָ הַלֹּוי וְגו'] (לקמן פסוק לו) וְעוֹד נֵאמַר] לְעַלִּי הַנְּגִלָה נְגִלְתִּי אֶל בֵּית אָבִיךָ בְּהִיּוֹתָם בְּמִצְרַיִם' (שמואל ב'יח) – וְהוּא אֶהְרֶן. וְכֵן בִּיחְזָקָא (יֵא:ה:י) 'וְאֲדָע לָהֶם בְּאַרְץ מִצְרַיִם וְגו' וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אִישׁ שְׁקוּצִי עֵינָיו הִשְׁלִיכוּ – אוֹתָהּ נִבְוָאָה לְאֶהְרֶן נֵאמְרָה: כְּבֹד פֶּה. בְּכַבֹּדֹת אֲנִי מְדַבֵּר. וּבִלְשׁוֹן לְעֹז בִּלְבָא: (לג) מִי שֵׁם פֶּה. מִי לְמִדָּךְ לְדַבֵּר כְּשֶׁהִיִּית גְּדוֹן לְפָנֵי פִרְעֹה עַל הַמִּצְרִי: אוֹ מִי יִשׁוּם אֱלֹהִים. מִי עָשָׂה פִרְעֹה אֱלֹהִים? שְׁלֹא נִתְאַמֵּן בְּמִצְוֹת הַרִיגָתָךְ, וְאֶת מִשְׁרָתוֹ חֲרָשִׁים? שְׁלֹא שְׁמְעוּ בְּצוּוֹתוֹ עֲלֶיךָ, וְלֹא סִפְקָלְטוּרִין הַהוּרָגִים מִי עָשָׂא עוֹרִים? שְׁלֹא רָאוּ כְּשֶׁבְרַחַת מִן הַבִּימָה וְנִמְלָטָה: הֲלֹא אֲנִכִּי. שְׁשִׁמִּי ה', עֲשִׂיתִי כָל זֹאת: (לה) בְּיָד תְּשַׁלַּח. בְּיָד מִי שְׁאֵתָה רִגְלִי לְשַׁלַּח, וְהוּא אֶהְרֶן. דְּבַר אַחֵר: בְּיָד אַחֵר שְׁתַּרְצָה לְשַׁלַּח, אֵין סוֹפִי לְהַכְנִיסָם לְאַרְץ וְלִהְיוֹת גּוֹאֲלִים לְעַתִּיד, יֵשׁ לָךְ שְׁלוּחִים הֲרִבָּה: (לו) וַיַּחֲרָאֵף. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קְרָחָה אוֹמֵר כָּל חֲרוֹן אֶף שֶׁבְּתוֹרָה עוֹשֶׂה רָשָׁם, וְזֶה לֹא נֵאמַר בּוֹ רָשָׁם, וְלֹא מִצִּינוּ שְׂבָא עָנֵשׁ עַל יְדֵי אוֹתוֹ חֲרוֹן. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, אֶף בְּזוֹ נֵאמַר בּוֹ רָשָׁם, 'הֲלֹא אֶהְרֶן אַחִיךָ הַלֹּוי' שֶׁהָיָה עֲתִיד לְהִיּוֹת לוֹי וְלֹא כֹהֵן, וְהַכְּהֵנָה הִיִּיתִי אוֹמֵר לְצֹאת מִמֶּךָ, מַעֲתָה לֹא יְהִיָּה כֵּן, אֲלֹא הוּא יְהִיָּה כֹהֵן וְאֵתָה לוֹי, שְׁנֵאמַר 'וּמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים בְּנִי וְקִרְאוּ עָלָיְךָ הַלֹּוי' (דברי הימים ט:טו):

(כח) מְצַרְעֶת כְּשִׁלְגָה. דְּרַךְ צָרַעַת לְהִיּוֹת לְבִנְה, וְאִם בְּהֶרֶת לְבִנְה הוּא' (ויקרא ז:יב). אֶף בָּאוֹת זֶה רִמָּז לוֹ שְׁלִשׁוֹן הָרַע סֵפֶר בְּאֶמְרוֹ: 'לֹא יֵאֱמִינוּ לִי', לְפִיכָךְ הִלְקָהוּ בְּצָרַעַת, כְּמוֹ שְׁלִקְתָּה מַרִּים עַל לְשׁוֹן הָרַע: (כט) וַיּוֹצֵאֵה מִחִיקוֹ וַהֲנֵה שָׁבָה כְּבָשָׂרוֹ. מִכָּאן, שְׁמִדָּה טוֹבָה מִמְּהֶרֶת לְבֹא מִמִּדַּת פְּרַעְנוֹת, שֶׁהָיָה בְּרֵאשׁוֹנָה לֹא נֵאמַר 'מִחִיקוֹ': (ל) וַהֲאֱמִינוּ לְקָל הָאֵת הָאַחֲרוֹן. מִשְׁתַּאמֵּר לָהֶם בְּשִׁבְלֵיכֶם לְקִיתִי עַל שְׁסִפְרָתִי עֲלֵיכֶם לְשׁוֹן הָרַע, יֵאֱמִינוּ לָךְ, שְׁכַבְרָ לְמַדּוֹ בְּכָךְ שֶׁהַמִּזְדוּגִין לְהָרַע לָהֶם לּוֹקִים בְּנִגְעִים, כְּגוֹן פִּרְעֹה וְאִבְיִמְלֵךְ בְּשִׁבִּיל שָׂרָה: (לא) וּלְקַחְתָּ מִמִּימֵי הַיָּאֵר. רִמָּז לָהֶם, שֶׁבְּמִכָּה רֵאשׁוֹנָה נִפְרַע מֵאֱלֹהוֹתָם; כְּשֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרַע מִן הָאֱמוּנוֹת נִפְרַע מֵאֱלֹהוֹתָם תַּחֲלָה, שֶׁהָיָה עוֹבְדִים לְנִילוֹס הַמַּחֲיָה אוֹתָם, וְהַפְּכָם לָדָם: וַהֲיִו הַמַּיִם וְגו'. 'וַהֲיִו' וְהָיָה שְׁתֵּי פְעֻמִּים. נִרְאָה בְּעֵינֵי אֱלֹהִים נֵאמַר: 'וַהֲיִו הַמַּיִם אֲשֶׁר תִּקַּח מִן הַיָּאֵר לָדָם בַּיּוֹמָה', שׁוֹמֵעַ אֲנִי שְׁבִידוֹ הֵם נִהְפְּכִים לָדָם, וְאֶף כְּשֶׁהָיָה לְאַרְץ יְהוּדָה בְּהוֹיָתָן. אֲבָל עָכְשׁוּ מִלְּמַדְנוּ שְׁלֹא יְהוּדָה עַד שֶׁהָיָה בַּיּוֹמָה: (לב) גַּם מִתְּמוֹל וְגו'. לְמַדְנוּ שְׁכָל שְׁבַעֲת יָמִים הָיָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִפְתָּה אֶת מֹשֶׁה בְּסִנָּה לִילְךָ בְּשִׁלְחוֹתוֹ. 'מִתְּמוֹל' 'מִשְׁלָשׁ' 'מֵאִז דְּבַרְךָ' – הָרִי שְׁלֹשָׁה, וּשְׁלֹשָׁה גְּמִי"ן רְבוּזִין הֵם – הָרִי שֶׁשָּׁה, וְהוּא הָיָה עוֹמֵד בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי כְּשֶׁאָמַר לוֹ זֹאת, עַד 'שְׁלַח נָא בְּיָד תְּשֻׁלָּח' (לקמן פסוק לה), עַד שֶׁחָרָה בּוֹ וְקָבַל עָלָיו; וְכָל זֶה, שְׁלֹא הָיָה רוּצָה לְטַל

אָחִיךָ הַלֹּזִי יִדְעָתִי כִּי־דָבָר הוּא וְגַם הִנֵּה־הוּא יֵצֵא לִקְרֹאתְךָ וְרֹאֶךָ
וְשִׂמַּח בְּלִבּוֹ׃ וּדְבַרְתָּ אֵלָיו וְשָׁמַתְּ אֶת־הַדְּבָרִים בְּפִיו וְאַנְכִי אֶהְיֶה
עִם־פִּיךָ וְעִם־פִּיהוּ וְהוֹרִיתִי אֶתְכֶם אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן׃ וּדְבַר־הוּא לְךָ
אֶל־הָעָם וְהָיָה הוּא יִהְיֶה־לְךָ לִפֶּה וְאַתָּה תִּהְיֶה־לּוֹ לְאֱלֹהִים׃ וְאַתָּה־הַמַּטֶּה
הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה־בּוֹ אֶת־הָאֵתֶת׃
וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיָּשָׁב ׀ אֶל־יִתְרֹ חֹתָנּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ אֵלְכָה־נָּא וְאָשׁוּבָה אֶל־אֲחִי ו
אֲשֶׁר־בְּמִצְרַיִם וְאַרְאֶה הָעוֹדֶם חַיִּים וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ לְמֹשֶׁה לָךְ לְשָׁלוֹם׃
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְיָן לֵךְ שָׁב מִצְרַיִם כִּי־מָתוּ כָּל־הָאֲנָשִׁים
הַמְּבַקְשִׁים אֶת־נַפְשְׁךָ׃ וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־אִשְׁתּוֹ וְאֶת־בָּנָיו וַיִּרְכָּבֻם
עַל־הַחֲמֹר וַיָּשָׁב אֶרֶצָה מִצְרַיִם וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־מַטֵּה הָאֱלֹהִים בְּיָדוֹ׃
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּלִכְתּוֹךָ לָשׁוּב מִצְרַיִמָּה רְאֵה כָּל־הַמִּפְתִּיחַ
אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי בְיָדְךָ וְעָשִׂיתָם לִפְנֵי פְרַעְזָה וְאַנִּי אַחְזֹק אֶת־לְבָבוֹ וְלֹא יִשְׁלַח

תרגום אונקלוס

אֲחוּד לַיּוֹאֵה גְּלִי קָדְמִי אֲרִי מַלְלָא יִמְלִיל הוּא וְאִף הָא הוּא נָפִיק לְקַדְמוּתָךְ וַיְחַזִּינְךָ וַיְחַדִּי בְּלִבִּיהּ: לֹא וַתְּמַלִּיל עֲמִיהּ וַתִּשְׁוֵי יָת פִּתְגָמָא בַּפִּמִּיהּ וּמִימְרֵי יְהִי עִם פִּמְךָ וְעִם פִּמִּיהּ וְאַלִּיף יִתְכוּן יָת דִּתְעַבְדּוּן: לֹא וַיִּמְלִיל הוּא לָךְ עִם עֲמָא וַיְהִי הוּא יְהִי לָךְ לְמַתּוּרָגְמָן וְאַתְּ תְּהִי לִיהּ לְרַב: לֹא וַיִּתְּ חוּטְרָא הָדִין תִּסָּב בִּידְךָ דִּתְעַבֵּיד בִּיהּ יָת אֲתִיא:

א וְאַזְל מֹשֶׁה וְתָב לָוֶת יִתְרֵ חֲמוּהִי וְאָמַר לִיהּ אֵיזִיל כַּעַן וְאַתּוּב לָוֶת אַחֵי דְבַמְצָרִים וְאַחֲזִי הָעֵד כַּעַן קִיָּמִין וְאָמַר יִתְרוֹ לְמֹשֶׁה אֵיזִיל לְשִׁלֹם: ב וְאָמַר יִי לְמֹשֶׁה בְּמִדִּין אֵיזִיל תּוּב לְמַצָּרִים אֲרִי מִיתּוּ כָּל גּוֹבְרִיא דְּבַעוּ לְמַקְטֻלָּךְ: ג וּדְבַר מֹשֶׁה יָת אֲתַתִּיהּ וַיִּתְּ בְּנוּהִי וְאַרְפִּיכְנוֹן עַל חֲמָרָא וְתָב לְאַרְעָא דְּמַצָּרִים וְנָסִיב מֹשֶׁה יָת חוּטְרָא דְּאַתְעַבִּידּוּ בִּיהּ נָסִין מִן קָדָם יִי בִּידִיהּ: ד וְאָמַר יִי לְמֹשֶׁה בְּמַהְכָּךְ לְמַתָּב לְמַצָּרִים חֲזִי כָּל מוֹפְתִיא דְּשׁוּיָתִי בִּידְךָ וַתְּעַבִּידְנוּן קָדָם פִּרְעָה וְאַנָּא אֲתַקִּיף יָת לִבִּיהּ וְלֹא יִשְׁלַח

פירוש רשי

הַהִה הוּא יֵצֵא לְקִרְיַתְךָ. כְּשֶׁתֵּלֶךְ לַמִּצְרַיִם; וְרֹאךְ וְשִׁמַּח בְּלִבּוֹ. לֹא כְשֶׁאַתָּה סְבוּר שִׁיְהֵא מִקְפִּיד עָלֶיךָ שְׂאֲתָה עוֹלָה לַגְּדֹלָה; וּמִשֵּׁם זָכָה אֶהְרֵן לַעֲדֵי הַחֹשֶׁן הַנִּתּוֹן עַל הַלֵּב: (לח) וְדַבֵּר הוּא לָךְ. בְּשִׁבְלֶיךָ יִדְבֹר אֶל הָעַם; וְזֶה יוֹכִיחַ עַל כָּל 'לָךְ' וְ'לִי' וְ'לוֹ' וְ'לָכֶם' וְ'לָהֶם' הַסְמוּכִים לְדַבּוּר, שֶׁכֻּלָּם לְשׁוֹן 'עָלֶיךָ' הֵם: יִהְיֶה לָךְ לְפָנָה. לְמִלְיֵץ, לְפִי שְׂאֲתָה כְּבֹד פָּה: לְאַלְהִים. לָרֹב וּלְשׁוֹר:

סדר ג (א) וַיֵּשֶׁב אֶל יֵתֶר חֲתָנוֹ. לְטַל רְשׁוּת, שֶׁהָרִי נִשְׁבַּע לוֹ [וַיֵּג שְׁלֹא יִזּוֹז מִמֶּדִּין כִּי אִם בְּרִשְׁוֹתוֹ]. וְשִׁבְעָה שְׁמוֹת הָיוּ לוֹ: רַעְוָאֵל, יֵתֶר, יֵתֶרוֹ, קִינִי, חוֹכְבִּי, חֶבֶר, פּוּטִיָּאֵל: (ב) כִּי מָתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים. מִי הֵם? דִּתָּן וָאֲבִירָם. חַיִּים הָיוּ, אֲלֹא שִׁיִּרְדּוּ מִנְּכֻסֵּיהֶם, וְהָעֲנִי חָשׁוּב כְּמַת: (ג) עַל הַחֲמֹר. חֲמֹר הַמִּיחָד, הוּא

מפתח סדרי התנך

ואמר רבי אבין הלוי: הנפטר מחברו אל יאמר לו 'לך בשלום' אלא 'לך לשלום' שהרי יתרו שאמר לו למשה לך לשלום - עלה והצליח (ברכות סד).

ואלו הם ראשי הסדרים בנביאים המדגישים זאת: בשמואל ראש סדר יד ויאמר יהונתן לדוד לך לשלום אשר נשבענו שנינו אנחנו בשם ה' לאמר ה' יהיה ביני ובינך וביני ורעי ובין זרעך עד-עולם:

ובשופטים ראש סדר יב ויאמר להם הכהן לכו לשלום נכח ה' דרככם אשר תלכו-בה:

הדגשה זו בספר שופטים מעצימה מאוד מסר זה עקב העובדה שהכחז כאן הוא הכחז של פסל מיכה !

שמות

ג. ה. ו. אֶת־הָעַם: וְאָמַרְתָּ אֶל־פְּרַעֲהַ כֹּה אָמַר יְהוָה בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל: וְאָמַר

אֵלָיךְ שְׁלַח אֶת־בְּנִי וַיַּעֲבֹדֵנִי וְתִמְאַן לְשַׁלְּחוֹ הִנֵּה אֲנֹכִי הֹרֵג אֶת־בְּנֶךָ

ז. ח. בְּכֹרֶךָ: וַיְהִי בַדֶּרֶךְ בְּמִלּוֹן וַיִּפְגְּשֻׁהוּ יְהוָה וַיִּבְקֶשׁ הַמִּיתוֹ: וְתִקַּח צִפּוֹרָה צֹר

וְתִכְרֹת אֶת־עַרְלַת בְּנָהּ וְתַגַּע לְרִגְלָיו וְתֹאמַר כִּי חֲתַן־דָּמִים אַתָּה לִּי:

ט. וַיִּרְף מִמֶּנּוּ אַז אָמְרָה חֲתַן דָּמִים לְמוֹלַת:

י. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן לֵךְ לְקִרְאֵת מֹשֶׁה הַמַּדְבָּרָה וַיֵּלֶךְ וַיִּפְגְּשֻׁהוּ בַּהֲרָיִם

יא. הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁקֵלֵהוּ: וַיַּגֵּד מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן אֵת כָּל־דִּבְרֵי יְהוָה אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ

יב. וְאֵת כָּל־הָאֲתָת אֲשֶׁר צִוָּהוּ: וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֵּאֲסֹפוּ אֶת־כָּל־זִקְנֵי בְנֵי

יג. יִשְׂרָאֵל: וַיְדַבֵּר אַהֲרֹן אֵת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וַיַּעַשׂ

יד. הָאֲתָת לְעֵינֵי הָעָם: וַיֵּאֱמַן הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ כִּי־פָקֵד יְהוָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

טו. וְכִי רָאָה אֶת־עַנְיָם וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ: וְאַחֲרַיִם בָּאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ

אֶל־פְּרַעֲהַ כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלַח אֶת־עַמִּי וַיַּחֲגּוּ לִי בַמַּדְבָּר:

תרגום אונקלוס

ית עמא: ה' ותימר לפרעה כדנן אמר יי ברי בוכרי ישראל: ו ואמרית לך שלח ית ברי ויפלה קדמי ומסריב את לשלחותיה הא אנא קטיל ית ברך בוכרך: ז והיה באורחא בבית מבטא וערע ביה מלאכא דיי ובעא למקטליה: ח ונסיבת צפורה טנא וגזרת ית ערלת ברה וקריבת לקדמוהי ואמרת בדמא דמהולתא הדין אתייהיב חתנא לנא: ט ונח מניה בכך אמרת אלולי דמא דמהולתא הדין אתחייב חתנא קטול: י ואמר יי לאהרן איזיל לקדמות משה למדברא ואזל וערעיה בטורא דאתגלי עלוהי יקרא דיי ונשיק ליה: יא וחוי משה לאהרן ית כל פתגמא דיי דשלחיה וית כל אתיא דפקדיה: יב ואזל משה ואהרן וכנשו ית כל סבי בני ישראל: יג ומליל אהרן ית כל פתגמא דמליל יי עם משה ועבד אתיא לעיני עמא: יד והימין עמא ושמעו ארי דכיר יי ית בני ישראל וארי גלי קדמוהי שעבודהון וכרעו וסגידו: טו ובתר כן עאלו משה ואהרן ואמרו לפרעה כדנן אמר יי אלהא דישראל שלח ית עמי וייחגון קדמי במדברא:

פירוש רש"י

צוני 'לך שב מצרים! ומפני מה נענש? לפי שנתעסק במלון תחלה; והיה המלאך נעשה כמין נחש ובולעו מראשו ועד ירכיו וחזרו ובולעו מרגליו ועד אותו מקום, הבינה צפורה שבשכיל המילה הוא: (ח) ותגע לרגליו. השליכתו לפני רגליו של משה: ותאמר. על בנה: כי חתן דמים אתה לי. אתה היית גורם להיות החתן שלי נרצח עליך. הורג אישי אתה לי: (ט) וירף. המלאך 'ממנו': אז. הבינה שעל המילה בא להרגו: אמרה חתן דמים למולת. חתני היה נרצח על דבר המילה: למולת. על דבר המולות; שם דבר הוא, והלמ"ד משמשת בלשון 'על', כמו 'ואמר פרעה לבני ישראל' (לקמן י:כה); ואונקלוס תרגם 'דמים' על דם המילה: (טו) ואחר באו משה ואהרן וגו'. אבל הזקנים נשפטו אחד אחד מאחר משה ואהרן, עד שנשפטו כלם קדם שהגיעו לפלטין, לפי שיראו ללכת, ובסיני נפרע להם: 'ונגש משה לבדו אל ה' והם לא יגשו' (לקמן יז:מב) – החזירים לאחוריהם:

(ה) ואמרת אל פרעה. כשתשמע שלבו חזק וימאן לשלח, אמר לו כן: בני בכרי. לשון גדלה, כמו 'אף אני בכור אתנהו' (תהלים סדר יב פסוק פו, מזמור פח שלנו פסוק כח) זהו פשוטו; ומדרשו: כאן חתם הקדוש ברוך הוא על מכירת הבכורה שלקח יעקב מעשו: (ו) ואמר אליך. בשליחותו של מקום: שלח את בני וגו' הנה אנכי הרג וגו'. היא מכה אחרונה, ובה התרהו תחלה מפני שהיא קשה. וזה הוא שאמר איוב: 'הן אל ישגיב בכחו' (איוב ז:עו) – לפיכך – 'מי כמהו מורה' – בשור ודם המבקש להנכם מחברו, מעלים את דבריו שלא יבקש הצלה, אבל הקדוש ברוך הוא 'ישגיב בכחו' ואין יכולת להמלט מידו, כי אם בשובו אליו, לפיכך הוא מורהו ומתרה בו לשוב: (ז) ויהי משה 'בדרך במלון': ויבקש המיתו. המלאך, לפי שלא מל את אליעזר בנו, ועל שנתרשל נענש מיתה. תניא אמר רבי יוסי: חס ושלום לא נתרשל, אלא אמר: אמול ואצא לדרך – סכנה היא לתינוק עד שלשה ימים; אמול ואשהה שלשה ימים – הקדוש ברוך הוא

סדר ג פותח בהליכתו של משה לגאול את ישראל כשהיעד הוא עבודת ה'. הפטרת הסדר בישעיה (כב:ג–כג:ה) פותחת בגאולה העתידית כ"בשמחה תצאו ובשלום תובלון ובסיומה היעד והביאותים אל-ה' קדשי ושמחתים בבית תפלת

טו וַיֹּאמֶר פֶּרַעַה מִי יְהוֹה אֲשֶׁר אֲשַׁמֶּע בְּקִלּוֹ לְשַׁלַּח אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַעְתִּי
 יז אֶת־יְהוֹה וְגַם אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא אֶשְׁלַח: וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי הָעִבְרִים נִקְרָא
 עלֵינוּ נִלְכֶּה־נָּא דֶרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְנִזְבַּחַה לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ
 יח פֶּן־יִפְגְּעֵנוּ בְּדִבָּר אוֹ בַּחֶרֶב: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמַה מֹּשֶׁה וְאַהֲרֹן
 יט תִּפְרִיעוּ אֶת־הָעָם מִמֶּעֶשְׂיָי לָכֵן לִסְבֹּלְתִיכֶם: וַיֹּאמֶר פֶּרַעַה הֵן־רַבִּים
 כ עֵתָה עִם־הָאָרֶץ וְהַשְׁבַּתֶּם אֹתָם מִסְבֹּלְתָם: וַיֵּצֵא פֶרַעַה בַּיּוֹם הַהוּא
 כא אֶת־הַנְּגָשִׁים בָּעָם וְאֶת־שֹׁטְרָיו לֵאמֹר: לֹא תֹאסְפוּן לָתֵת תֹּבֶן לָעָם לְלַפֵּן
 כב הַלְבָנִים כְּתָמוֹל שֵׁלֶשׁ הֵם יִלְכוּ וְקִשְׁשׁוּ לָהֶם תֹּבֶן: וְאֶת־מִתְכַנֶּת
 הַלְבָנִים אֲשֶׁר הֵם עֹשִׂים תָּמוֹל שֵׁלֶשׁ תִּשְׁיִמוּ עֲלֵיהֶם לֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ
 כג כִּי־נִרְפִים הֵם עַל־כֵּן הֵם צָעֲקִים לֵאמֹר נִלְכֶּה נִזְבַּחַה לֵאלֹהֵינוּ: תִּכְבֹּד
 כד הָעֵבֶדָה עַל־הָאֲנָשִׁים וַיַּעֲשׂוּ־בָהּ וְאֶל־יִשְׁעוּ בְּדִבְרֵי־שָׁקֶר: וַיֵּצְאוּ נְגָשֵׁי

תרגום אונקלוס

טו וַיֹּאמֶר פֶּרַעַה שָׁמָּה דִּינִי לֹא אֲתַגְלִי לִי דִאֲקִבִּיל לְמִימְרֵיהּ לְשַׁלַּח יֵת יִשְׂרָאֵל לֹא אֲתַגְלִי לִי שָׁמָּה דִּינִי וְאִם
 יֵת יִשְׂרָאֵל לֹא אֶשְׁלַח: יז וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי דִיהוּדָאִי אֲתַגְלִי עֲלֵנָּא נִיזִיל כַּעַן מִהֲלָךְ תִּלְתָּא יוֹמִין בַּמִּדְבָּרָא וְנִזְבַּח
 קֳדָם יי אֱלֹהֵנָּא דְלָמָּא יַעֲרַעֲנָנָא בְּמוֹת אוֹ בַּקְטוּל: יח וַיֹּאמֶר לְהוֹן מִלְכָּא דְּמִצְרַיִם לְמָּא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן תִּבְטְלוּן
 יֵת עֲמָא מַעֲבִידְתֵּיהוֹן אִיזִילוּ לְפִוְלְחָנְכוֹן: יט וַיֹּאמֶר פֶּרַעַה הָא מִדְּסַגִּיאִין כַּעַן עֲמָא דְאַרְעָא וְתִבְטְלוּן יֵתֵיהוֹן
 מִפּוֹלְחָנְהוֹן: כ וּפְקִיד פֶּרַעַה בַּיּוֹמָא הַהוּא יֵת שְׁלֹטוֹנִי עֲמָא וְיֵת סְרֻכְוִי לְמִימֵר: כא לֹא תִסְפּוֹן לְמַתֵּן תֹּבֶנָּא
 לְעֲמָא לְמִרְמִי לְבָנִין כְּמֵאֲתַמְלִי וּמִדְּקֻמוֹהִי אֲנוּן יִיזִלוּן וַיִּגְבְּבוּן לְהוֹן תֹּבֶנָּא: כב וְיֵת סְכוּם לְבָנִיָּא דְאַנּוּן עַבְדִּין
 מֵאֲתַמְלִי וּמִדְּקֻמוֹהִי תִמְנוּן עֲלֵיהוֹן לֹא תִמְנַעוּן מִנִּיהּ אֲרִי בְטָלְנִין אֲנוּן עַל כֵּן אֲנוּן מִצּוֹחִין לְמִימֵר נִיזִיל נִזְבַּח
 קֳדָם אֱלֹהֵנָּא: כג יִתְקַף פּוֹלְחָנָא עַל גּוֹבְרִיָּא וַיִּתְעַסְקוּן בָּהּ וְלֹא יִתְעַסְקוּן בַּפְתָּגְמִין בְּטִילִין: כד וַנִּפְקוּ שְׁלֹטוֹנֵי

פירוש רש"י

לְבָנִים פֶּרַעַה אֵל הַבְּטָלָה וְצָעֲקִים לֵאמֹר נִלְכֶּה וְגו':
 מִתְכַנֶּת. 'וְתֹכֵן לְבָנִים' (לקמן פסוק לז), 'וְלוֹ נִתְכַנּוּ
 עֲלֵלוֹת' (שמואל א: לא), 'וְאֵת הַפֶּסֶף הַמִּתְכֵּן' (מלכים כו:)
 – כָּלָם לְשׁוֹן חֲשָׁבוֹן הֵם: נִרְפִים. הַמְלָאכָה רְפוּיָה
 בִּידָם וְעִזּוּבָה מֵהֶם, וְהֵם נִרְפִים מִמֶּנָּה רְטִיט בְּלַעַז:
 (כג) וְאֵל יִשְׁעוּ בְּדִבְרֵי שָׁקֶר. וְאֵל יִהְיֶה וַיִּדְּבֶרּוּ תָמִיד
 בְּדִבְרֵי רוּחַ 'לֵאמֹר נִלְכֶּה נִזְבַּחַה'; וְדוּמָה לוֹ 'וְאַשְׁעָה
 בַּחֲקִיף תָּמִיד' (תהלים סדר יז פסוק מז, מזמור קטז שלנו פסוק
 קיז) 'לְמַשָּׁל וּלְשִׁנְיָנָה' (דברים כב: לו) מִתְרַגְּמִינָן וּלְשׁוּעִי.
 'וַיִּסְפֹּר' (להלן יז: ח) – וְאַשְׁתַּעֲרִי. וְאֵי אֲפָשֶׁר לֹאמֹר 'יִשְׁעוּ'
 לְשׁוֹן 'יִשְׁעָה' אֵל הַבֵּל וְגו' וְאֵל קִיֵּן וְאֵל מִנְחָתוֹ לֹא
 שְׁעָה' (בראשית ג: ה) – וּלְפָרֵשׁ 'אֵל יִשְׁעוּ' אֵל יִפְנוּ, שְׁאֵם
 כֵּן הִיָּה לוֹ לְכַתֵּב וְאֵל יִשְׁעוּ אֵל דְּבָרֵי שָׁקֶר אוֹ לְדְבָרֵי
 שָׁקֶר כִּי כֵן גִּזְרַת כָּלָם 'יִשְׁעָה הָאָדָם עַל עֲשָׂהוּ' (ישעיה
 ז: יז) 'וְלֹא שְׁעוּ עַל קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל' (שם יב: לו) 'וְלֹא יִשְׁעָה
 אֵל הַמִּזְבֵּחוֹת' (שם ז: יח) וְלֹא מִצְאָתִי שְׁמוֹשׁ שֶׁל בִּי"ת
 סְמוּכָה לְאַחֲרֵיהֶם, אֲבָל אַחֵר לְשׁוֹן דְּבוּר כְּמִתְעַסֵּק
 לְדְבָר בְּדָבָר נוֹפֵל לְשׁוֹן שְׁמוֹשׁ בִּי"ת כְּגוֹן 'הַנְּדָבָרִים
 בָּךְ' (יחזקאל כ: טו), 'וְתִדְבֹּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה' (במדבר
 יא: יד) 'הַמְלָאךְ הַדִּבֵּר בִּי' (תרי עשר, זכריה, טז: מז) 'לְדְבָר
 בָּם' (דברים יז: י) 'וְאִדְבָּרָה בְּעִדְתִּיךָ' (תהלים סדר טז פסוק
 קמב, מזמור קטז שלנו פסוק מז) אֵף כָּאֵן 'אֵל יִשְׁעוּ בְּדִבְרֵי
 שָׁקֶר' – אֵל יִהְיֶה נִדְבָרִים בְּדִבְרֵי שְׁוֹא וְהַבְּאִי:

(יז) פֶּן יִפְגְּעֵנוּ. 'פֶּן יִפְגְּעֵךָ' הָיוּ רוֹצִים לֹאמֹר אֵלָּא
 שְׁחַלְקוּ כְּבוֹד לְמַלְכוּת; פְּגִיעָה זֹאת – לְשׁוֹן מִקְרָה מוֹת
 הוּא: (יח) תִּפְרִיעוּ אֶת הָעָם מִמֶּעֶשְׂיָי. תִּבְדִּילוּ וְתִרְחִיקוּ
 אוֹתָם מִמְּלָאכְתָּם, שְׁשׁוּמְעִין לָכֶם וְסִבּוּרִים לְנוֹחַ מִן
 הַמְּלָאכָה; וְכֵן 'פֶּרַעַהוּ אֵל תַּעֲבֹר בּוֹ' (משלי א: קה) –
 רַחֲקָהוּ. וְכֵן 'וְתִפְרְעוּ כָל עֲצָתִי' (שם א: כה), 'כִּי פֶרַעַ
 הוּא' (לקמן כה: יא) – נִרְחַק וְנִתְעַב: לָכֵן לִסְבֹּלְתִיכֶם. לָכֵן
 לְמַלְאכְתְּכֶם שִׁישׁ לָכֶם לַעֲשׂוֹת בְּבִתְיִכֶם. אֲבָל
 מְלָאכָה שְׁעָבוּר מִצְרַיִם לֹא הִיָּתָה עַל שְׁבִטוֹ שֶׁל לוֹי,
 וְתִדַּע לָךְ, שְׁהָרִי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן יוֹצְאִים וּבָאִים שְׁלֹא
 בְּרִשׁוֹת: (יט) הֵן רַבִּים עֵתָה עִם הָאָרֶץ. שְׁהַעֲבוּדָה
 מְטֹלָה עֲלֵיהֶם, וְאֹתָם מְשִׁבִּיתִים אוֹתָם מִסְבֹּלוֹתָם,
 הַפֶּסֶד גָּדוֹל הוּא זֶה: (כ) הַנְּגָשִׁים. מִצְרַיִם הָיוּ,
 וְהַשׁוֹטְרִים הָיוּ יִשְׂרָאֵלִים. הַנּוֹגֵשׁ מִמֶּנָּה עַל כְּמָה
 שׁוֹטְרִים וְהַשׁוֹטֵר מִמֶּנָּה לְרִדּוֹת בְּעוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה:
 (כא) תֹּבֶן. אֲשׁוּבָלָא הָיוּ גּוֹבְלִין אוֹתוֹ עִם הַטִּיט:
 לְבָנִים. טִיּוּלֵשׁ בְּלַעַז שְׁעוֹשִׂים מְטִיט וּמִיבִשִּׁין אוֹתָן
 בַּחֲמָה וַיֵּשׁ שְׁשׁוּרְפִין אוֹתָן בְּכַבֵּשׁן: כְּתָמוֹל שֵׁלֶשׁ.
 כְּאֲשֶׁר הִיָּיתָם עוֹשִׂים עַד הֵנָּה: וְקִשְׁשׁוּ. וְלָקְטוּ:
 (כב) וְאֵת מִתְכַנֶּת הַלְבָנִים. סְכוּם חֲשָׁבוֹן הַלְבָנִים
 שְׁהִיָּה כָּל אֶחָד עוֹשֶׂה לַיּוֹם כְּשֶׁהִיָּה הַתֹּבֶן נִתֵּן לָהֶם,
 אוֹתוֹ סְכוּם תִּשְׁיִמוּ עֲלֵיהֶם' גַּם עֵתָה לְמַעַן תִּכְבֹּד
 הָעֵבֶדָה עֲלֵיהֶם: כִּי נִרְפִים. מִן הָעֵבֶדָה הֵם, לָכֵן

הָעָם וְשִׁטְרֵי וַיֹּאמְרוּ אֶל־הָעָם לֵאמֹר כֹּה אָמַר פְּרַעֲהַ אֵינֶנִּי נֹתֵן לָכֶם
כָּה תִּבְּזוּ: אַתֶּם לָכוּ קָחוּ לָכֶם תִּבְּזוּ מֵאֲשֶׁר תִּמְצְאוּ כִּי אֵין נִגְרַע מֵעֲבֹדְתְכֶם
כֹּה, כֹּז דָּבָר: וַיִּפֹּץ הָעָם בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם לִקְשֹׁשׁ קֹשׁ לַתִּבְּזוּ: וְהַנִּגְשִׁים אָצִים
כֹּח לֵאמֹר כָּלוּ מַעֲשֵׂיכֶם דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ כַּאֲשֶׁר בְּהִיּוֹת הַתִּבְּזוּ: וַיָּכּוּ שִׁטְרֵי
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־שָׁמוּ עֲלֵהֶם נִגְשֵׁי פְרַעֲהַ לֵאמֹר מִדּוּעַ לֹא כָלִיתֶם חֲקֻכֶם
כֹּט לְלִבְךָ כִּתְמוּל שְׁלֹשׁ גַּם־תִּמּוּל גַּם־הַיּוֹם: וַיָּבֹאוּ שִׁטְרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
ל וַיִּצְעֲקוּ אֶל־פְּרַעֲהַ לֵאמֹר לָמָּה תַעֲשֶׂה כֹה לַעֲבָדֶיךָ: תִּבְּזוּ אֵין נֹתֵן לַעֲבָדֶיךָ
לֹא וּלְבָנִים אֹמְרִים לָנוּ עָשׂוּ וְהִנֵּה עֲבָדֶיךָ מִכִּים וְחִטָּאת עִמָּךְ: וַיֹּאמֶר נִרְפִים
לִב אַתֶּם נִרְפִים עַל־כֵּן אַתֶּם אֹמְרִים נִלְכָּה נִזְבַּחַה לַיהוָה: וְעַתָּה לָכוּ עֲבֹדוּ
לֹג וְתִבְּזוּ לֹא־יִנָּתֵן לָכֶם וְתִכֶּן לְבָנִים תִּתְּנוּ: וַיֹּרְאוּ שִׁטְרֵי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶתֶם
לֹד בָּרַע לֵאמֹר לֹא־תִגְרְעוּ מִלְּבָנֵיכֶם דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ: וַיִּפְּגְעוּ אֶת־מֹשֶׁה

תרגום אונקלוס

עמא וסרכוהי ואמרו לעמא למימר כדנן אמר פרעה לית אנא יהיב לכוון תבנא: כה אתון איזילו סבו לכוון תבנא מאתר דתשכחון ארי לא יתמנע מפולחנכון מדעם: כו ואתפדר עמא בכל ארעא דמצרים לגבבא גלי לתבנא: כז ושלטוניא דחקין למימר אשלימו עבדתכון פתגם יום ביומיה כמא דהויתון עבדין פד מתיהיב לכוון תבנא: כח ולקו סרכי בני ישראל דמניאו עליהון שלטוני פרעה למימר מדין לא אשלימתון גזירתכון למרמי לבנין כמאתמלי ומדקמוהי אף תמלי אף יומא דין: כט ואתו סרכי בני ישראל וצוחו קדם פרעה למימר למא מתעביד כדין לעבדך: ל תבנא לא מתיהיב לעבדך ולבניא אמרין לנא עבדו והא עבדך לקן וחטן עליהון עמך: לא ואמר בטלנין אתון בטלנין על כן אתון אמרין ניזיל נדבח קדם יי: לב וכען איזילו פלחו ותבנא לא יתיהיב לכוון וסכום לבניא תתנון: לג וחזו סרכי בני ישראל יתהון בביש למימר לא תמנעון מלכניכון פתגם יום ביומיה: לד וערעו ית משה

פירוש רש"י

(כח) אתם לכו קחו לכם תבן. וצריכים אתם לילך בזריזות: כי אין נגרע. דבר מכל סכום לבנים שהייתם עושים ליום, בהיות התבן נתן לכם מזמן מבית המלך: (כו) לקשש קש לתבן. לאסוף אספה, ללקט לקט לצרף תבן הטיט: קש. לשון לקוט; על שם שדבר המתפור הוא, וצריך לקוששו, הוא קרוי 'קש' בשאר מקומות: (כז) אצים. דחקים: דבר יום ביומו. חשבון של כל יום ביומו, כאשר עשיתם בהיות התבן מוכן: (כח) ויכו שטרי בני ישראל. השוטרים ישראלים היו, וחסים על חבריהם מלדחקם, וכשהיו משלימים הלבנים לנוגשים שהם מצרים, והיה חסר מן הסכום, היו מלקין אותם, על שלא דחקו את עושי המלאכה; לפיכך זכו אותן שוטרים להיות סנהדרין, ונאצל מן הרוח אשר על משה והושם עליהם, שנאמר 'אספה לי שבעים איש מזקני ישראל' (במדבר יא) – מאותן שידעת הטובה שעשו במצרים – 'כי הם זקני העם ושטרי' (שם): ויכו שטרי בני ישראל. 'אשר שמו' נגשי פרעה אותם לשוטרים 'עליהם': לאמר מדוע וגו'. למה ויכו? שהיו אומרים להם

ראשי הסדרים הם פסוקי יסוד במחשבת ישראל. דוגמה לכך נמצאת ברש"י לפסוק כח המסביר את הפסוק שבראש סדר י' בחומש במדבר השוטרים – ישראלים היו, וחסים על חבריהם מלדחקם... לפיכך זכו אותן שוטרים להיות סנהדרין, ונאצל מן הרוח אשר על משה והושם עליהם, שנאמר 'אספה לי שבעים איש מזקני ישראל' (במדבר יא).

- ג לֹא וְאֶת־אֶהְרֹן נָצַבְתִּים לְקִרְאָתְכֶם בְּצִאתְכֶם מֵאֶת פְּרֹעֶה: וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם יְיָ
 יְהוָה עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁפֹּט אֲשֶׁר הִבְאִשְׁתֶּם אֶת־רִיחֲנוּ בְּעֵינֵי פְרֹעֶה וּבְעֵינֵי
 לו עַבְדָּיו לְתַת־חֶרֶב בְּיָדָם לְהַרְגֵנוּ: וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי לָמָּה
 לו הִרְעַתָּה לְעַם הַזֶּה לָמָּה זֶה שְׁלַחְתָּנִי: וּמֵאֵז בָּאתִי אֶל־פְּרֹעֶה לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ
 לח הָרַע לְעַם הַזֶּה וְהִצַּל לֹא־הִצַּלְתָּ אֶת־עַמְּךָ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲתָה
 תִּרְאֶה אֲשֶׁר אַעֲשֶׂה לְפְרֹעֶה כִּי בְיַד חֲזָקָה יִשְׁלַחֵם וּבְיַד חֲזָקָה יִגְרָשֻׁם
 ד א מֵאֶרְצוֹ: וַיַּדְבֵּר אֱלֹהִים אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ח וְאֵרָא
 ב יְהוָה: וְאֵרָא אֶל־אֲבֹרְהֶם אֶל־יִצְחָק וְאֶל־יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַּי וְשְׁמִי יְהוָה לֹא
 ג נִודַעְתִּי לָהֶם: וְגַם הִקְמַתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתָּם לְתַת לָהֶם אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן אֵת

תרגום אונקלוס

וַיֵּת אֶהְרֹן קִימִין לְקַדְמוֹתָהוֹן בְּמִפְקֵהוֹן מִלּוֹת פְּרֹעֶה: לֹא וַאֲמָרוּ לְהוֹן יִתְגַּלִּי יְיָ עֲלֵיכֶון וַיִּתְּפָרַע דַּאֲבִישְׁתֹּן
 יֵת רִיחְנָא בְּעֵינֵי פְרֹעֶה וּבְעֵינֵי עַבְדֵּיהִי לְמַתָּן חֶרֶבָא בְּיַדְהוֹן לְמִקְטָלָנָא: לו וְתַב מֹשֶׁה לְקָדָם יְיָ וַאֲמָר יְיָ לָמָּה
 אֲבִישְׁתָּא לְעַמָּא הַדִּין לָמָּה דִּנֵּן שְׁלַחְתָּנִי: לו וּמַעַדָּן דְּעִלִּית לִוְת פְּרֹעֶה לְמַלְלָא בְּשִׁמְךָ אֲבִישְׁתָּא לְעַמָּא הַדִּין
 וְשִׁיזְבָא לֹא שְׁיִיזְבָּתָא יֵת עַמְּךָ: לח וַאֲמָר יְיָ לְמֹשֶׁה כַּעַן תַּחֲזִי דַּאֲעֲבִיד לְפְרֹעֶה אֲרִי בְיַד תְּקִיפָא יִשְׁלַחְנוּ
 וּבְיַד תְּקִיפָא יִתְרִיכְנוּן מֵאֶרְעִיהִ: א וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וַאֲמָר לִיה אָנָּה יְיָ: ב וְאִתְגַּלִּיתִי לְאֲבֹרְהֶם
 לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַּי וְשְׁמִי יְיָ לֹא הוֹדַעִית לְהוֹן: ג וְאַף אֶקִּימִית יֵת קִימִי עִמְהוֹן לְמַתָּן לְהוֹן יֵת אֶרְעָא דְּכְנַעַן יֵת

פירוש רש"י

לֹא לָמָּה הִרְעַתָּה לְעַם הַזֶּה. וְאֵם תֹּאמַר, מָה אֲכַפֵּת
 לָךְ? קוֹבֵל אֲנִי עַל שְׁלַחְתָּנִי: (לו) הָרַע. לְשׁוֹן
 הַפְּעִיל הוּא: הִרְבָּה רָעָה עֲלֵיהֶם. וְתִרְגְּמוּ
 'אֲבִישְׁתָּא': (לח) עֲתָה תִּרְאֶה וְגו'. הִרְהַרְתָּ עַל מַדּוּתִי.
 לֹא כְּאֲבֹרְהֶם שְׁאִמְרַתִּי לוֹ 'כִּי בִי־צָחַק יִקְרָא לָךְ זֶרַע'
 (בראשית יח:ט) וְאַחֵר כֵּךְ אִמְרַתִּי לוֹ: 'הִעֲלֵהוּ לְעֹלָה'
 (על פי בראשית יט:ט) וְלֹא הִרְהַר אַחֲרִי. לְפִיכָךְ 'עֲתָה
 תִּרְאֶה' הַעֲשׂוּי לְפְרֹעֶה תִּרְאֶה, וְלֹא הַעֲשׂוּי לְמַלְכִּי
 שְׂבַעָה אֲמוֹת כְּשֶׁאֲבִיאִם לְאֶרֶץ: כִּי בְיַד חֲזָקָה
 יִשְׁלַחֵם. מִפְּנֵי יְדֵי הַחֲזָקָה, שֶׁתַּחֲזֹק עָלָיו, יִשְׁלַחֵם:
 וּבְיַד חֲזָקָה יִגְרָשֻׁם מֵאֶרְצוֹ. עַל כִּרְחֹם שֶׁל יִשְׂרָאֵל
 יִגְרָשֻׁם וְלֹא יִסְפִּיקוּ לַעֲשׂוֹת לָהֶם צִידָה. וְכֵן הוּא
 אוֹמֵר 'וְתַחֲזֹק מִצְרַיִם עַל הָעָם וְגו'' (לִקְמָן ט:ח):

סדר ד' (א) וַיַּדְבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה. דָּבַר אֶתֹּ
 מֹשֶׁה, עַל שֶׁהִקְשָׁה לְדָבַר וְלֹאמַר 'לָמָּה הִרְעַתָּה
 לְעַם הַזֶּה?' (לעיל ג:לו): וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה'. נֶאֱמַן
 לְשִׁלְשׁ שָׁכַר טוֹב לְמַתְהַלְכִּים לְפָנָי: וְלֹא לְחֹנֵם
 שְׁלַחְתִּיךָ, כִּי אִם לְקִיָּם דְּבָרִי לְאֲבוֹת הָרִאשׁוֹנִים;
 וּבְלִשׁוֹן הַזֶּה מְצִינוּ שֶׁהוּא נִדְרָשׁ בְּכֻמָּה מְקוֹמוֹת:

הַחֲלוּקָה לְפָרָקִים מֵתַעֲלֵמָה, בֵּין אֵם בְּמִזִּיד וּבֵין אֵם מְחוּסֵר יָדִיעָה, מֵהַחֲלוּקָה לְפָרָשִׁיּוֹת פְּתוּחוֹת אוֹ סְתוּמוֹת.
 פָּרָשִׁיּוֹת אֵלּוּ הֵן חֶלֶק מֵהוּתִי מִכְּתִיבַת הַתּוֹרָה. הַהֲלָכָה הִיא שְׁטַעוֹת בְּסִימוֹן הַפָּרָשִׁיּוֹת פּוֹסֵלֶת אֶת הַסֵּפֶר (רַמְבַּם, הַלְכוֹת
 סֵפֶר תּוֹרָה, פֶּרֶק ח' הַלָּכָה ג'). רָשִׁי בְּתַחֲלִילַת חוּמֵשׁ וִיקְרָא מְסַבֵּיר שֶׁהַפְּסָקוֹת בֵּין הַפָּרָשִׁיּוֹת נִוְעָדוּ לְתַת לְמֹשֶׁה רִבִּינוּ (וְאַף
 לָנוּ, מִקַּל וְחוֹמֵר) שֶׁהוּת לַעֲיִן בְּנוֹשָׂא הַנִּלְמַד: וּמָה הָיוּ הַפְּסָקוֹת מְשֻׁמָּשׁוֹת? לְתַת רוּחַ לְמֹשֶׁה לְהַתְבַּוֵּן בֵּין פָּרָשָׁה לְפָרָשָׁה
 וּבֵין עֲנָן לְעֲנָן, קָל וְחֹמֶר לְהַדְיוּט הַלְמַד מִן הַהֲדִיוּט.

אֵם כֵּן, הַקֶּשֶׁר הַפְּנִימִי בֵּין הַפְּסוּקִים הַמְּרִכִּיבִים אֶת הַפָּרָשָׁה הוּא מֵהוּתִי. הַפְּרָדָה בֵּין פְּסוּקִים בְּתוֹךְ אוֹתָהּ פָּרָשָׁה אוֹ
 צִירוּף שֶׁל פְּסוּקִים מִפְּרָשָׁה אַחַת לְפָרָשָׁה הַסְמוּכָה לָהּ, יְכוּלִים לַעֲקֹר וּלְשַׁבֵּשׁ אֶת הַמִּסַּר הָעֵרֶכִי שֶׁלָּהּ. הַשִּׁיבוֹשׁ הַחֲמוּר
 בִּיּוֹתֵר מִבְּחִינַת הַשְּׁפַעְתּוֹ עַל הַלְמִידָה שֶׁלָּנוּ נִמְצָא בַּחֲטָא הָעֵגֶל. עֵינֵי שֶׁם וְגַם כַּמָּה שְׁכַתְּבָנוּ בְּסוּם סִדְרָתָהּ בַּהֲרָ.
 גַּם כַּאֲן טַעַם מִסְדֵּר הַפָּרָקִים וּקְבַע תַּחֲלִילַת פֶּרֶק בַּפְּסוּקִים לָח, שֶׁהוּא הַפְּסוּקִים הָאֲחֵרוֹן בַּפָּרָשָׁה ז'.

- א דברי ירמיהו בן-חלקיהו מן-הכהנים אשר בענתות בארץ בנימן: א
- ב אשר היה דבר-יהוה אליו בימי יאשיהו בן-אמון מלך יהודה
- ג בשלש-עשרה שנה למלכו: ויהי בימי יהויקים בן-יאשיהו מלך יהודה עד-תם עשתי עשרה שנה לצדקיהו בן-יאשיהו מלך יהודה עד-גלות ירושלם בחדש החמישי: ׀
- ד, ה ויהי דבר-יהוה אלי לאמר: בטָרם אצורך [אצרך] בפָטן ידעתיו: ב ובטָרם תצא מרחם הקדשתיך נביא לגוים נתתיך: ואמר אהה אדני י יהוה הנה לא-ידעתי דבר כי-נער אנכי: ׀ ויאמר ג יהוה אלי אל-תאמר נער אנכי כי על-כל-אשר אשלחך תלך ואת כל-אשר אצוך תדבר: אל-תירא מפניהם כי-אתך אני להצילך ט נאם-יהוה: וישלח יהוה את-ידו ויגע על-פי ויאמר יהוה אלי י הנה נתתי דברי בפיו: ראה הפקדתיך | היום הזה על-הגוים ועל-הממלכות לנתוש ולנתוץ ולהאבד ולהרוס לבנות ולנטוע: ׀
- יא ויהי דבר-יהוה אלי לאמר מה-אתה ראה ירמיהו ואמר מקל שקד י ב אני ראה: ויאמר יהוה אלי היטבת לראות כי-שקד אני על-דברי יג לעשותו: ׀ ויהי דבר-יהוה | אלי שנית ה לאמר מה אתה ראה ואמר סיר נפוח אני ראה ופניו מפני צפונה: יד, טו ויאמר יהוה אלי מצפון תפתח הרעה על כל-ישבי הארץ: כי | הנני קרא לכל-משפחות ממלכות צפונה נאם-יהוה ובאו ונתנו איש כסאו פתח | שערי ירושלם ועל כל-חומתיה סביב ועל כל-ערי יהודה: ודברתי משפטי אותם על כל-רעתם אשר עזבוני ויקטרו יז לאלהים אחרים וישתחוו למעשי ידיהם: ואתה תאזר מתניך וקמת ודברת אליהם את כל-אשר אנכי אצוך אל-תחת מפניהם יח פן-אחתך לפניהם: ואני הנה נתתיך היום לעיר מבצר ולעמוד ברזל ולחמות נחשת על-כל-הארץ למלכי יהודה לשריה לכהניה ולעם הארץ: ונלחמו אליך ולא-יוכלו לך כי-אתך אני נאם-יהוה להצילך: ׀

א כֹּה וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: הֲלֹךְ וְקִרְאתָ בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה י
אָמַר יְהוָה זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבַת כָּל־לִילְתֶּיךָ לְכַתֵּךְ אַחֲרַי
כִּבּ בַּמִּדְבָּר בְּאַרְץ לֹא זְרוּעָה: קִדַּשׁ יִשְׂרָאֵל לִיהוָה רִאשִׁית תְּבוּאָתָהּ
כָּל־אֲכָלֶיךָ יֵאָשְׁמוּ רָעָה תָּבֹא אֲלֵיהֶם נֶאֱמַר־יְהוָה: פ

סדר	פסוק	למנהג התימנים: הפטרת סדרת שמות בספר יחזקאל	פרשה
ז	לבלג	וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: בֶּן־אָדָם הוֹדַע אֶת־יְרוּשָׁלַם נֹו	
ח	לד	אֶת־תּוֹעֲבֹתֶיהָ: וְאָמַרְתָּ כֹה־אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה לִירוּשָׁלַם מְכַרְתֶּיךָ	
ט	לה	וּמְלֻדֹתֶיךָ מֵאַרְץ הַכְּנַעֲנִי אֲבִיךָ הָאֲמָרִי וְאִמְךָ חַתִּית: וּמִוְלָדוֹתֶיךָ	
י	לו	בַּיּוֹם הַזֶּה אוֹתָךְ לֹא־כָרַת שָׂרְךָ וּבָמִים לֹא־רָחַצְתָּ לְמַשְׁעִי וְהַמֶּלֶךְ	
יא	לז	לֹא הִמְלַחְתָּ וְהִחַחְתָּ לֹא חֲתַלְתָּ: לֹא־חָסָה עָלֶיךָ עֵינִי לַעֲשׂוֹת לָךְ	
יב	לח	אֶחָת מֵאֵלֶּה לְחַמְלָה עָלֶיךָ וּתְשַׁלְכִי אֶל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּגַעַל נַפְשֶׁךָ	
יג	לט	בַּיּוֹם הַזֶּה אוֹתָךְ: וְאָעֲבֹר עָלֶיךָ וְאֶרְאֶךָ מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדָמֶיךָ וְאָמַר	
יד	מ	לָךְ בְּדָמֶיךָ חַיִּי וְאָמַר לָךְ בְּדָמֶיךָ חַיִּי: רַבָּכָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נִתְּתִיךָ	
טו	מא	וּתְרַבִּי וּתִגְדְּלִי וּתְבֹאִי בַּעֲדֵי עַדִּיִם שָׂדִים נִכְנֹו וּשְׁעָרֶךָ צִמָּח וְאַתָּה	
טז	מב	עָרִם וְעָרִיָּה: וְאָעֲבֹר עָלֶיךָ וְאֶרְאֶךָ וְהִנֵּה עֵת דִּדִּים וְאֶפְרָשׁ	
טז	מג	כְּנָפִי עָלֶיךָ וְאֶכְסֶה עֲרוֹתָךְ וְאֶשְׁבַּע לָךְ וְאֶבּוֹא בְּכָרִית אוֹתָךְ נֶאֱמַר	
טז	מד	אֲדֹנֵי יְהוָה וּתְהִי־לִי: וְאַרְחֻצְךָ בַּמָּיִם וְאַשְׁטַף דָּמֶיךָ מֵעָלֶיךָ וְאֶסְכֶּךָ	
טז	מה	בְּשֶׁמֶן: וְאֶלְבִּישְׁךָ רִקְמָה וְאֶנְעֵלְךָ תַּחֲשׁ וְאֶחְבַּשְׁךָ בְּשֵׁשׁ וְאֶכְסֶךָ	
טז	מו	מָשִׁי: וְאָעֲדֶךָ עָדִי וְאַתְנֶה צְמִידִים עַל־יְדֶיךָ וּרְכִיד עַל־גְּרוֹנְךָ:	
טז	מז	וְאַתָּן־נָזֶם עַל־אַפְּךָ וְעִגִּילִים עַל־אָזְנוֹךָ וְעִטְרַת תְּפָאֶרֶת בְּרֹאשְׁךָ:	
טז	מח	וּתְעַדִּי זָהָב וְכֶסֶף וּמִלְּבוּשֶׁךָ שֵׁשׁ [שש] וְמָשִׁי וְרִקְמָה סֵלֶת וּדְבֶשׁ	
טז	מט	וְשֶׁמֶן אֲכַלְתִּי [אֲכָלְתָּ] וּתְיַפֵּל בְּמָאֵד מָאֵד וּתְצַלְחִי לְמַלּוּכָה: וַיֵּצֵא לָךְ	ח
טז	נ	שֵׁם בְּגוּיִם בִּיפְיֶךָ כִּי כָּלִיל הוּא בְּהָדָרִי אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי עָלֶיךָ נֶאֱמַר	
טז	נא	אֲדֹנֵי יְהוָה: (פרשה נו נמשכת)	

ז מ

הַבָּאִים יִשְׂרָשׁ יַעֲקֹב (ההפטרה מתחילה בסיום פרשה ז)

יִצְיִן וּפְרַח יִשְׂרָאֵל וּמָלְאוּ פְּנֵי-תֵבֶל תְּנוּבָה:

מא, מב הַכִּמְכַת מִכְּהוּ הַכְּהוּ אִם-כְּהָרֵג הָרָגוּ הָרֵג: בְּסַסְאָה בְּשִׁלְחָה צד

מג תְּרִיבְנָה הִגָּה בְּרוּחוֹ הַקֶּשֶׁה בְּיוֹם קָדִים: לָכֵן בְּזֹאת יִכְפֹּר עוֹן-יַעֲקֹב

נד זֶה כָּל-פְּרִי הַסֵּר חֲטָאתוֹ בְּשׁוּמוֹ | כָּל-אֲבֹנֵי מִזְבֵּחַ כְּאֲבֹנֵי-גֹר

מד מְנַפְצוֹת לֹא-יִקְמוּ אֲשֶׁרִים וְחֲמָנִים: כִּי עִיר בְּצוּרָה בְּדָד נֹה מְשֻׁלַּח

מה וְנִעְזָב כַּמְדָּבָר שֵׁם יִרְעָה עֵגֶל וְשֵׁם יִרְבֵּץ וְכֻלָּה סַעֲפִיָּה: בִּיבֹשׁ

קִצִּירָהּ תִּשְׁבְּרָנָה נָשִׁים בָּאוֹת מֵאִירוֹת אוֹתָהּ כִּי לֹא עִם-בִּינוֹת הוּא

עַל-כֵּן לֹא-יִרְחֲמֵנוּ עֲשֹׂהוּ וַיִּצְרוּ לֹא יִחַנְנוּ:

מו וְהָיָה בְּיוֹם הַהוּא יִחַבֵּט יְהוָה מִשְׁפַּלַּת הַנֶּהָר עַד-נַחַל מִצְרַיִם צה

וְאַתֶּם תִּלְקְטוּ לְאַחַד אֶחָד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

יא א וְהָיָה | בְּיוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוּפָר גְּדוֹל וּבָאוּ הָאֲבָדִים בְּאַרְץ צו

אֲשׁוּר וְהַנְּדָחִים בְּאַרְץ מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲוּ לַיהוָה בְּהַר הַקֹּדֶשׁ

בִּירוּשָׁלַם:

ב הוּא עֲטַרְתַּ גְּאוֹת שְׁכָרֵי אֶפְרַיִם וְצִיץ נָבֵל צָבִי תִפְאֶרְתּוֹ אֲשֶׁר צו

ג עַל-רֹאשׁ גֵּיא-שְׁמָנִים הַלּוּמִי יֵין: הִנֵּה חֲזַק וְאַמֵּץ לְאֹדְנִי כִזְרֵם בָּרָד

ד שֹׁעַר קָטָב כִּזְרֵם מִים כְּבִירִים שׁוֹטְפִים הַנִּיחַ לְאַרְץ בֵּיד: בְּרִגְלִים

ה תִּרְמָסְנָה עֲטַרְתַּ גְּאוֹת שְׁכָרֵי אֶפְרַיִם: וְהָיְתָה צִיצֶת נָבֵל צָבִי

תִּפְאֶרְתּוֹ אֲשֶׁר עַל-רֹאשׁ גֵּיא שְׁמָנִים כְּכּוּרָה בְּטָרֶם קֵיץ אֲשֶׁר יִרְאֶה

ו הָרָאָה אוֹתָהּ בְּעוֹדָה בְּכַפּוֹ יִבְלַעְנָה: בְּיוֹם הַהוּא צה

יְהִיָּה יְהוָה צְבָאוֹת לַעֲטַרְתַּ צָּבִי וְלַצִּפִּירַת תִּפְאֶרְתָּה לְשֹׂאֵר עֲמוֹ:

ז וּלְרוּחַ מְשַׁפֵּט לְיוֹשֵׁב עַל-הַמִּשְׁפָּט וְלִגְבוּרָה מְשִׁיבֵי מִלְחָמָה

ח שְׁעָרָה: וְגַם-אַלְהָה בֵּינָן שָׁגוּ צט

וּבִשְׂכָר תָּעוּ כִּהְיוּ וַנְּבִיאֵ שָׁגוּ בִשְׂכָר נִבְלָעוּ מִן-הַיֵּין תָּעוּ מִן-הַשְׂכָּר

ט שָׁגוּ בְּרֹאֶה פָקוּ פְּלִילִיָּה: כִּי כָל-שְׁלַחֲנוֹת מָלְאוּ קִיא צָאָה בְּלִי

מְקוֹם:

י אֶת-מִל יוֹרֵה דַעָה וְאַת־מִי יִבִּין שְׁמוּעָה גְּמוּלִי מִחֻלָּב עֲתִיקִי ק

יא מְשָׁדִים: כִּי צוֹ לְצוֹ צוֹ לְצוֹ קוֹ לְקוֹ קוֹ לְקוֹ זַעִיר שֵׁם זַעִיר שֵׁם:

יב, יג כִּי בִלְעָגִי שָׁפָה וּבִלְשׁוֹן אַחֲרַת יִדְבָּר אֶל-הָעַם הַזֶּה: אֲשֶׁר |

אָמַר אֲלֵיהֶם זֹאת הַמְּנוּחָה הַנִּיחוּ לַעֲלִיָּה וְזֹאת הַמְּרָגְעָה וְלֹא אָבוּא

יד שְׁמוֹעַ: וְהָיָה לָהֶם דְּבַר־יְהוָה צוֹ לָצוּ צוֹ לָצוּ קוֹ לָקוּ קוֹ לָקוּ
זַעִיר שֵׁם זַעִיר שֵׁם לְמַעַן יִלְכּוּ וְכַשְׁלוֹ אַחֲרָי וְנִשְׁכְּרוּ וְנוֹקְשׁוּ
וְנִלְכְּדוּ:

ומדלגים עד

יא נב לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אֶל־בֵּית יִעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת־אַבְרָהָם קט
יב א לֹא־עָתָה יָבוֹשׁ יִעֲקֹב וְלֹא עָתָה פָּנָיו יִחְזָרוּ: כִּי בִרְאִיתוֹ יִלְדִּיו
מַעֲשֵׂה יָדָיו בְּקֶרֶב יִקְדִּישׁוּ שָׁמַי וְהִקְדִּישׁוּ אֶת־קִדּוֹשׁ יִעֲקֹב
וְאֶת־אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעֲרִיצוּ: (פרשה קט נמשכת)